

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

2026.
január

HÓNAPFÓKUSZ

Biztonságban a világhálón

18. oldal

Ti írtatok

Pályázati felhívás 5–8. osztályosok számára

Verset, mesét, történeteket írsz, és szeretnéd megmutatni azokat másoknak is? Küldd el szépirodalmi próbálkozásaidat 2026. április 15-ig a tiirtatok.cimbora@gmail.com címre! A legjobb alkotások megjelennek folyóiratunk **Ti írtatok** rovatában és/vagy a honlapunkon, szerzőjük pedig meghívást nyer az ötnapos nyári nagy találkozásra, a **18. Cimbora Kalácsa Műhelybe**.

Ha úgy gondolod, hogy benned is lapul egy olyan történet, amelyből remek novella kerekedhet (előbb nézz utána alaposan, mi is az a novella!), írd meg, olvasd el, és javítsd át, ha gondolod, majd küldd be a Cimborának!

Ha szeretnél véleményt az írásodról, küldd be a határidő előtt két héttel, azaz 2026. április 1-jéig, és írd a szöveged végére: **Kincső, hogyan lehetne még jobb a novellám?**

TAMÁS KINCŐ

Kányádi Sándor elhíresült meghatározása szerint „A vers az, amit mondani kell”. De ahhoz, hogy mondhasuk, először meg kell írni. Írtatok verset ti is, bátran, gátlások nélkül, kötött formában vagy szabadon, és küldjétek el a Cimborának. Igyekezni fogok segíteni, ha tudok. Ami viszont biztos: nagyon tudok biztatni mindenkit.

Ha szeretnél véleményt az írásodról, küldd be a határidő előtt két héttel, azaz 2026. április 1-jéig, és írd a vers végére: **Szeretnék véleményt!**

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ

DIÁKOK ÉS
TANÁROK
FIGYELMÉBE

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

2026. január, XXXVI. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a sepsiszentgyörgyi
Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO35BTRLRONCRT0C6915601
Banca Transilvania, Sf. Gheorghe
Fundatia Cimbora, CIF: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Köllő Zsolt, Kuszto Anna, Lövétei Lázár László,
Mátyás Noémi, Nádasdi Csilla Emese, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Szócs Domokos, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Szilágyi Csenge illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.

Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓK

Nemzeti
Kulturális
Alap

Támogató a Romániai Magyar
Demokrata Szövetség és
a Communitas Alapítvány.

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Barót Város
Önkormányzata

Tartalom

Cimbirodalom

Kali Ágnes: Ábrándozás, ahogy az meg van írva
(Janikovszky Éva: Naplóm, 1938–1944) 4. oldal

Csak 1 vers / Lövétei Lázár László rovata

Marin Sorescu: Az út 7. oldal

Cimbirodalom

Horváth Benji: Damian és a csillagok tánca (19.) – A köd szeme 8. oldal

Bernard Friot: Újabb sietős történetek – Az én apám, A festmény, Számítások
(Szócs Imre fordításai) 10. oldal

Olvasólámpa / Matyás Noémi rovata

Költőnek lehet-e születni? 11. oldal

Beszélő tárgyak / Ladó Ágota rovata

Ушулу: rejtőzködő örmény feliratok Erdélyben 18. oldal

Szín-tér / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

Láttatni a hang mozgását / A Szín-téren: Gemma Luz Bosch hangművész 16. oldal

Hónapfókusz / Kuszto Anna rovata

Biztonságban a világhálón 18. oldal

Cimbi a társadalomban / Gecse Barbara rovata

Küzdelem az álhírek ellen 21. oldal

Kamasz(OK) / Nádasdi Csilla Emese rovata

Elmének teremtő ereje 23. oldal

Ti írtatok

Ambrus Barbara Renáta: Az aranyzívű lány (3. fejezet) 24. oldal

Pénzen a természet / Köllő Zsolt rovata

Mi úszkál a bankjegyeken? 27. oldal

Pad alatt

Cimbi levele 28. oldal

Rejtvényvilág / Szócs Domokos rovata

100 éve született Janikovszky Éva 29. oldal

Janikovszky Éva könyvei a hálóban 30. oldal

Cimbi képtára / Ladó Ágota rovata

Tél, Aurel Ciupe szemével 31. oldal

KALI ÁGNES

Ábrándozás, ahogy az meg van írva

JANIKOVSKY ÉVA

Naplóm, 1938–1944

Móra Kiadó, 2020

Janikovszky Éva nagyszerűsége talán abban az egyszerűségében rejlik, hogy figyel. Nem megfogalmaz, hanem megért. Figyeli a környezetét, megérti a gyerekek és a kamaszok gondolkodását. Ennek a figyelemnek köszönhető, hogy mindenki magára talál könyveiben, ez a megértés teszi lehetővé,

hogy finom humorú szövegeiben a valósághoz és a mindenkori gyermek- és kamaszkorhoz is egyre közelebb kerülhetünk.

Nem egy felnőtt szól hozzánk, aki gyerekekről ír, hanem valaki, aki ismeri az őt követő generációk hangját, aki nyitottsággal, kíváncsisággal és végtelen derűvel fordul felénk.

Egy interjúban a már idős Janikovszky Éva azt mondja: „Bevallom, nincs fantáziám. Kitalálni szinte semmit sem tudtam, mindig az életből ellesett dolgokat írtam meg. Iskola, kutya, gyerekek – csak ehhez értek.” Ez sokkal több, mint csak – ez a világ, amely körülvesz minket, amelyhez írásával mankót nyújt az olvasónak.

A Móra Kiadó 2020-ban kiadta a szerző fiatalkori naplóját, amelyeket – polgári nevén – Kucses Éva tizenkét és tizennyolc éves kora között vezetett. A Janikovszky nevet később férje, Janikovszky Béla után veszi fel, annak minden terheltségével és javával együtt. Janikovszky Béla egyszerre volt hős forradalmár (a Gömbös-szobrot 1944-ben felrobbantó egyetemisták egyike), bűnös (az ÁVH orvos ezredese) és áldozat, aki az ÁVH börtönét is megjárta.

Aki valaha írt naplót, biztosan – még ha egy percre is – gondolt arra, hogy ezt az utókor majd olvasni fogja. Vagy írt úgy, ha csak egy bekezdést is, hogy önmagán kívül valaki másnak is szánja. Ez a naplóírás sajátossága. Kucses Éva is ilyen naplóíró, talán az átlagnál egy kicsit még ilyenebb. Naplója, akárcsak

később legfőbb alkotótársa, az írógépe, Mercédesz is, megszemélyesül: Napli, Naplókám.

„Elhatároztam, hogy naplót írok, és szegény unokáimnak kötelességük lesz elolvasni, és közben majd összenéznek és nevetnek – milyen csudabogár volt ez a Nagymama! –, és lekésik a Holdba menő autóbust, és persze ennek én leszek az oka, és a naplóm.”

Éva első pillanattól nem csak önmagának ír, a barátnőivel rendszeresen olvassák egymás naplóját, versenyeznek, ki ír többet, kinek izgalmasabb az élete. „Olvastam a Vera naplóját, és a Vera állandóan áradozik, hogy nekem milyen remek stílusom van, és bárcsak ő is így írna. Szerintem szörnyű a stílusom, mert zagyya vagyok. Pedig igazán szeretnék méltó lenni a dicsérethez.” Többször találkozunk olyan bejegyzésekkel, amelyek arról tanúskodnak, hogy a szülei is elolvassák a füzeteket, és Éva rendszeresen magába fojtja a szót, a titkait nem írja le. Mintha a naplójában sem írhatna teljesen őszintén.

Egy okos, kíváncsi, vibráló és életigenlő lányt ismerünk meg a *Naplóból*, aki már 12–13 évesen tudatosan dönti el, mit ír le, és mit nem. Mint aki pontosan tudja, mit várnak el tőle, miről beszélhet, mi az, ami egy fiatal lánynak akkoriban illik.

A *Naplót* olvasva eleven képet kapunk a szegedi polgári környezetről. A fiatalok a korzón ismerkednek, randiznak, udvarolnak, Éva is a legtöbbet erről ír, fiúkról ábrándozik, elmeséli hódításait. Ábrándozik, ahogy ezt akkoriban a fiatal, értelmes lányoktól elvárják, és férjet, szerelmet keres magának.

Naplóit átjárja a meghatározni akarás vágya. Ki ő, kikkel mozog egy közösségben, milyen férfi szerzőket olvas, milyen koncertekre jár, kik a barátai, kik az ellenségei, és a szerelmi ügyek taglálása közben élesen felszólal igazságtalan hatalmi

viszonyokkal szemben, amelyek gyerekek és felnőttek között vannak, pezsdítő, nagyon jó humorú, de pontos kritikával illeti tanárait, szüleit, sokszor kortársait is.

Kucses Éva, ahogy ő is írja, történelmi időben kamasz. A történelmi időknek van egy olyan furcsa tulajdonságuk, hogy madártávlatból sokkal történelmibbnek tűnnek, mint ahogy azt az ember a mindennapjaiban megéli. A hat, naplóba lejegyzett év a második világháború kitörésekor, a Rákosi-korszakban, a szovjet felszabadítás pillanatában is íródik, bár a fiatal lány feltűnően keveset jegyez le ezekről a történelemről. (Fontos körülmény, hogy Szeged, az egyik elsőként felszabadult magyar nagyváros sok tekintetben megmenekült a háború borzalmaitól, a polgári réteget kevésbé érintik az események, 1944-ig a fiatalok alig érezték bőrükön a változásokat.) Felmerül a kérdés, hogy ez is az öncenzúra miatt történik, vagy tényleg annyira máshol lenne a kamasz lány fókuszja? Az a kevés feljegyzés, ami a közéletet érinti, pontosan és értően van megfogalmazva, a háborút például egy focimeccshez hasonlítja, ahol hisztérikus férfiak mérkőznek, és Magyarország, mint egy szurkoló, a nézőtérre ülve reménykedik, drukkol. Talán a napló egyik legizgalmasabb momentuma, amikor részletesen leírja, hogyan barangolnak, hancúroznak és menekülnek a tiszték elől egy Laci nevű fiúval légiriadó közben.

Ahogy az időben haladunk előre, a szerző hangja egyre érettebbé válik, a történelmi eseményekkel együtt súlyosbodik. Színházi, irodalmi és zenei élményei bővülnek, tudása szerteágazóbbá válik. Megismerjük családtagjait, fontos barátait és szerelmeit. Megismerjük „kisapát”, azaz újságíró nevelőapját, aki szakmai útján segíti, első szerelmét, Gabit, vőlegényét, Ferit, megelevenedik előttünk nagymamája, aki bölcs és hallgatólag támaszként minden fontos eseménynél ott van, és akinek deportálása és be nem tölthető hiánya egészen elviselhetetlenné válik az olvasó számára is, hiszen pár oldallal-hónappal korábban még Újvidéken kávéztak és korzóztak.

Az utolsó lejegyzett évben a már szinte nagykorú Kucses Éva megérkezik a történelmi időbe, amelyben él, és amelyben élni komor és olyan súlyos, hogy sokszor a családi asztalnál is csak a falióra kattogása hallatszik. A *Napló* egész formája megváltozik itt, a leíró stílust felváltja a levélforma, és bár a szerző egyértelműen egy megszólított külső félnek ír, mintha itt lenne a legőszintébb, mintha itt érezné először azt, hogy ezt nem valaki más szórakoztatására kell írnia. Bár már eljegyzésben él Ferivel, szerelmes lesz a nála jóval idősebb Ortutay Gyula néprajzkutatóba és politikusba,

Radnóti Miklós jó barátjába, a *Bori notesz* későbbi megmentőjébe – olyan igazán szerelmes: hozzá beszél, amikor önmagához beszél, így végigkövethetjük, hogyan változik meg a gondolkodása.

Az utolsó évben és ezekben a levélformátumú vallomásokban a szerzővel együtt mi is sok kérdésre választ kapunk. Például arra, hogy egy bizonyos kor után már nagyon szűk az a keret, amit a társadalom kijelöl a fiatal lányok és nők számára. A vonzó lány, az intelligens, viccelődő, mindig jókedvű, aki gondoskodik a szépségről és a jókedvről: ezzel már Éva sem éri be. Megkérdőjelezi a kapcsolatát Ferivel, zavarja, hogy „unja az esztét”, és azt, hogy a férfinak „nem szakirodalomra van szüksége, hanem asszonyra és feleségre, aki nem motyog félhülyén verseket maga elé”. Naplójában rögzít egy vitát pótapjával, akit hol kisapának, hol Edének nevez. Szembeszáll azokkal a kijelentésekkel, hogy a nő alacsonyabb rendű és csak férfiakról tud beszélni. És rettegni kezd, hogy mi van, ha ő is csak a szeretett férfi összefüggésében képes gondolkodni a világról. Ez a felismerés fontos pillanata a *Naplónak*, és talán Kucses Éva életútjának is, mert ezt a felismerést követi az elhatárolódás: a kitörés abból, hogy milyen ábrándozások vannak előírva egy fiatal lánynak.

Janikovszky Éva nem érte be annyival, hogy ő legyen a szalonok és a korzók legcsinosabb, legvidámabb, legaranyosabb szereplője, azzal sem, hogy folyton egy kis porondról szórakoztassa az embereket. Filozófiát, néprajzot, magyar és német irodalmat, szociológiát, pszichológiát, pedagógiát tanult. Könyveit több mint harminc nyelvre fordították le. Írt még filmforgatókönyvet, dolgozott hetilapoknak, folyóiratoknak, rádióknak. Elnökségi tagja volt az UNICEF Magyar Bizottságának és főszerkesztője a Móra Könyvkiadónak. Értő és figyelő szerzővé vált, aki generációk óta párbeszédben marad mindenkivel, aki gyerek, fiatal – vagy volt már valamelyik valaha. Az már nézőpont kérdése, hogy ez a beteljesült életút és az irodalmi ikonná válás a gyermekkori indíttatás és a szülői elvárások beteljesítése-e vagy kitörés mindebből.

Janikovszky Éva: Naplóm (1938–1944)

– részletek –

Most a 2. a-ba járok. 1938 van, jan. 14.

Először is beírom a tanárimat és a tanárnőimet:

I. Erzsi néni, az osztályfőnök. Teljes neve Bolgárné dr. Patak Erzsébet. Magyar és németet tanít. Elég kövér, és olyan lába van, mint Chaplinnek. Rögeszméje a jellemes diák. Szerinte az a jellemes diák, aki mindig összejátszik a tanárral, nem sűg, magol a dolinál, nem segít, és mindig áruklodik, szóval egy rémes stréber. Van neki egy ronda lánya, a 3. a-ba jár. Szeplős, szemüveges, őrült ix lába van, és görbe orra és szemüvege. Erzsi nénit magunk között Erzsók anyánknak hívjuk. Minden második szava: „Édesmamát kérdezzétek meg!” Rövidet lát, és nagyothall. Ez ő – egy ideális osztályfőnök.

Gammer Béla. A földrajztanáruk. Őrült rendes pasi, úgy szeretjük. Rengeteget utazik, és csuda jól magyaráz. Igazán nagyon jó vicceket mond, mikor jókedve van. Mikor dühös, akkor csapkod, és mindenkit bedaciztat (elégtelent ad feleléskor – szerk. megj.). Jelenleg beteg. Angyalka a gúnyneve. Csuda rendes osztályom van. Van ugyan egypár hülye, de azok nem számítanak. (...)

Március 27.

Na, ma aztán szép dolgot csináltunk! Reggel, mikor bemenem, az a kedves meglepetés ért, hogy az egész osztály olyan volt, mint egy harctér. Háromféle szempontból is. 1. Olyan füst volt, hogy tíz centire se lehetett látni. 2. Rém büdös volt. 3. A lányok úgy ordítottak, hogy akármelyik hazafinak dicsőségére vált volna. (Nem vagyok vele tisztába, hogy a háborúba' van-e cűg, mert itt az is volt.) Aztán bejött Szörényi, iskolánk rettegett hárpiaja, és kikergetett mindenkit az osztályból. Rém muris volt a folyosón sétálni, és minden érkezőt azzal fogadni, hogy „Ki vagyunk zárva, fűstől a kályha!”. Hogy terjed el az osztályban a hír? Azt hiszem, erről tarthatnék tudományos előadást, de ettől inkább megkímélek mindenkit. Halljátok eme példát: az újonnan érkezett áldozatot már a kapunál megrohanják a „hírnökök”. Hogy micsoda zöldeket dumálnak szegénynek, nem tudom, de tény az, hogy mire felér hozzánk az emeletre, a „jól értesültek” flegmájával fordul hozzám: „Na és mondd, tulajdonképpen ki gyújtotta fel az osztályt?” Legnagyobb sajnálatunkra a fűst nem látta be, hogy németóra lesz, és sokkal hamarabb, mint vártuk – eltávozott. Na de ezt meg mi nem tűrhettük. Ha nem akar maradni magától, hát majd erőszakkal marasztaljuk! Elhúztuk az ellenzőt, kinyitottuk az összes kályhaajtót, aztán megindultak a vándorlások. A papírszalvétától a tolltörő rongyig mindent behajigáltunk. A tetejére tettünk egypár radírt. S ez lett átkunk. Igaz ugyan, hogy az egész németórát átköhögtük, krárogtuk és hanciztuk, de mi történt a 6. órában? Tomi (fűtő), ez az álnok lény megtalálta az el nem égett gumikat, és beadta Erzsóknak! (Ez a drámai fordulat!) Ah, a holnap egy gyászos nap lesz, mert Erzsók mérgében mindenkit bedaciztat és lefejeztet. (Ha csak ki nem rúgjuk szent dühével együtt az ablakon!)

Március 28.

A fejem még a nyakamon van, Erzsók egy feledékeny lény.

Április 12.

La Lala trartram papam djátáta! Psssz! (Ez nem a lipótmezei önképzőkör nászindulója, hanem Csajkovszkij V. szimfóniája 4. tételének 3. főtémájának 2. melléktémájának 2. vége.) Egész nap hangversenypróbára járok.

Április 15.

Pálinkás jó estét kívánok! Ihaj de sőt még csuhaj, azaz vesszen Trianon, és éljen... na ki? Azt ilyen időkben sose lehet tudni. Ámde szögezzük le a pusztá tény, hogy éljen a magyar hadsereg! Már csak azért is, mert ma elmaradt a latinóra. Ugyanis az egész úgy volt, hogy... éljen, éljen, közös határt akarunk, mindent vissza, nem, nem, soha, éljen... (pardon, már úgy bennem van mindez).

Szóval ma jött meg a szegedi biciklis ezred a Felvidékről, s eme okoknál fogva ma kivonultunk, hogy „fehér szívünk minden melegével üdvözljük a hazaszeretet hőseit, kik értünk és minden magyarrért küzdöttek a Felvidéken, kik vérüket ontották hazájukért, a névtelen hősöket stb.” (Idézet Erzsók költői szónoklattal egybekötött prédikációjából.)

Ámde térjünk a tárgyra. Kivonultunk, összevissza dobáltuk a katonákat piszkos nárciszokkal, megéltjeztünk egypár csinos tisztet és egy sofőrt, és aztán ahelyett, hogy ott maradtunk volna az ünnepélyen – hazavonultunk. Azaz vonultunk a kapuig, ott nem mentünk be, hanem visszafordultunk, és a latinórából hátralévő fél óra hazafias érzéseket keltett szívünkben, kijelenthettük, hogy tüntetni akarunk. Tanárnőnk nem bírt velünk. Ahogy befordultunk a sarkon, beleütköztünk a diribe. Rémes volt! Egy szót se szólt, és mégis mindenki szótlanul visszafordult. Mikor a suliba értünk, épp kicsöngettek. Nem mentünk le az udvarra, hanem a szabályok ellenére fönnmaradtunk az osztályban. Magunkra zártuk az ajtót, és megszámoztuk az uzsonnákat, hogy hány napig maradhatunk elsáncolt várunkban. Hál' istennek enyhült harci kedvünk, és mikor Biri néni jött, kinyitottunk. Félek, hogy lesz valami baj, vészjósló szélcsend van a dirinél, ámde megvigasztal, hogy... sose halunk meg! (De miből éljenek a temetkezési vállalatok?)

Szirak Sára felvétele

(SAK 1 VERS • LÖVÉTEI LÁZAR LÁSZLÓ ROVATA

MARIN SORESCU

Az út

Hátrakulcsolt kézzel, töprengve
Baktatok a sínek között
A lehetséges
Legegyenesebb úton.

Mögöttem robogva
Közeledik egy vonat,
Mely mit se hallhatott rólam.

E vonat – tanúm rá az öreg Zénón –
Utol nem ér soha,
Mert mindig előnyöm lesz
A nem gondolkodó dolgokkal szemben.

S ha esetleg brutálisan
Átgázolna is rajtam,
Mindég marad ember,
Ki gondolatoktól telítetten
Hátrakulcsolt kézzel
Előre haladjon.
Miként most magam is
E fekete szörnyeteg előtt,
Mely közelít félelmetes gyorsasággal,
És nem ér utol
Sohasem.

Farkas Árpád fordítása

Mindannyian ismerjük eleai Zénón híres paradoxonját a leggyorsabb görög, Akhilleusz és a teknős versenyéről: Akhilleusz nagyképpen száz láb előnyt ad a teknősnek, és ezzel el is vesztíti a versenyt, mert hiába dolgozza le a hátrányát, időközben a teknős is halad egy keveset. Akhilleusz ezt a hátrányt is ledolgozza, de a teknős ismét halad valamennyit – és ez így megy a végtelenségig, Akhilleusz tehát sosem érheti utol a teknőst.

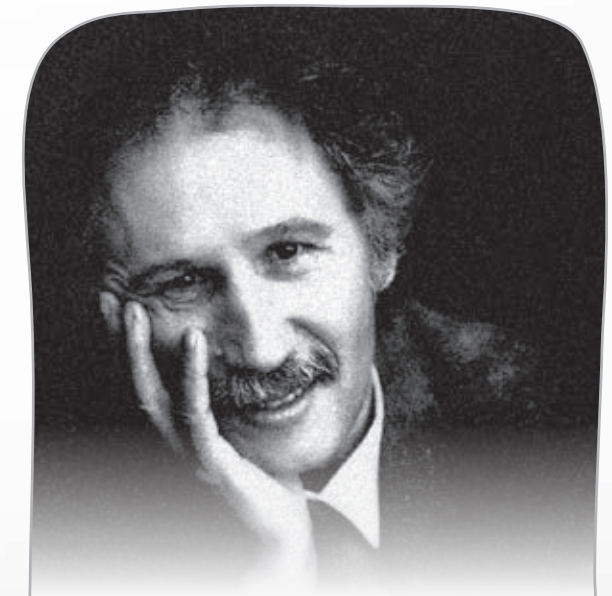
Marin Sorescu versében a „gondolkodó” ember baktat nagyképpen a sínek között. Robogva közeledik a vonat, de – „tanúm rá az öreg Zénón” – sosem érheti utol a talpfákon botorkáló embert. Vagy mégis?

Mire ez a versajánló megjelenik, bőven benne leszünk az új (2026-os) évben. De vajon tényleg „új” lesz-e ez az évünk? Hányszor fogadkoztunk már („gondolkodó” ember módjára),

hogy ezentúl minden másképp lesz, gyökeres változás áll be az életünkben – aztán minden maradt a régiben. Marin Sorescu mintha ennek a nagyképpen fogadkozó embernek tartana görbe tükröt.

Tudjuk Sorescuról, hogy irodalmi paródiákkal kezdte a pályáját (egy kicsit a mi Karinthy Frigyesünkhöz hasonlóan), a paródiáktól pedig szinte egyenes út vezet az abszurd felé. „Bizony, kanccsal költészet ez. Ide néz, s tova lát. S még tovább – mondja Farkas Árpád az 1987-es Sorescu-kötethez írt fülszövegében. – E bandzsall pillantású költészetet a romantika korában legfennebb kópés huncutkodásnak tartották volna, de mióta elbizonytalanodott az emberiség tekintete, szomszomságn kíván az ilyen versek szemébe nézni s a maga közérzetére lelni.”

Vajon megleljük-e mi 2026-ban a „magunk közérzetét”? Persze, nem árt, ha tudjuk, melyik „A lehetséges / Legegyenesebb út”, nem árt, ha „gondolatoktól telítetten / Hátrakulcsolt kézzel” haladunk, de nem ártana néha alászállni a fellegekből s a „nem gondolkodó dolgokra” is tekintettel lenni.

Marin Sorescu (1936–1996): román költő, próza- és drámaíró. (A kép forrása: revistaechinox.ro)

HORVÁTH BENJI

Költő, műfordító, szerkesztő, slammer, énekes. 1988-ban született Marosvásárhelyen. Legutóbbi, ötödik verseskötete, az *Emlékmű a jövőnek* 2022-ben jelent meg a budapesti Jelenkor Kiadónál.

Damian és a csillagok tánca című disztópiáját 2023. novemberi lapszámunktól közöljük folytatásokban.

Orbán Eszter fotója

Az eddigi
részeket
elolvashatod
itt:

Damian és a csillagok tánca (19.)

A köd szeme

A Káldeus fütttyent három rövidet. Megállnak, csend. Egyetlen fütttyező sem érkezik válaszként.

Nunu érzi, hogy valami nincs rendben. Azzal próbál védekezni a gondolataiba férkőző köd ellen, hogy folyamatosan a világ legjobb miso levesére gondol, amelyet az ithembai piaccon főznek, a japán tetoválófűlkék mellett. Megpróbálja szétválasztani az ízeket, és külön emlékezni rájuk. Ám a dasi, a wakame, a fafülgomba és a tofu között folyton elvegyül a kétely, hogy valaha enni fog még abból a levesből. Az érzés, hogy szörnyetemek leselkednek rájuk mindenütt. Hogy soha nem fognak kijutni innen.

Hao meg akarja kérdezni, mennyi van még hátra ebből az átkozott ködből, de hallgat inkább. Ő gyerekkori csatangolásaihoz próbálja egyre visszaterelni a gondolatait, azokra az időkre, amikor apjával, Johannellel folyton Kalota erdőségeit járták. Persze minden kis tisztás, minden kis patakocskára emlékképe mögül a köd hangjai furakodnak elő, és olyasmiket súgnak, hogy az emlékei csak illúziók, soha nem is léteztek.

– Már nincs sok hátra. Semmiképpen ne engedjétek el a fonalat. Minden rendben lesz – mondja a Káldeus, és újra fütttyent. Balról is, jobbról is érkeznek válaszok. Indulnak tovább. Egyre több fütttyezőt hallani minden oldalról.

Az utolsó lépések iszonyú nehezen mennek Nununak. Egyre inkább eluralkodik rajta az érzés, hogy valami nincs rendben, de nem tud mit tenni ellene, az ithembai miso leves háttérbe szorul. Ahogy kiérnek a ködből, jobbra néz, és várja, hogy megjelenjen Damian és Gíta a Káldeus másik oldalán. De ők nincsenek ott. Elborul az agya, és nyakon ragadja a Káldeust.

– Hol van a nővérem? Hol van Damian? Mikor tűntek el? – ordítja.

A Káldeus állja a tekintetét.

– Elengedték a fonalat, Ibrahim – mondja rekedtes, nyugodt hangon. – Mind odavesztünk volna, ha utánuk megyünk. Nem volt mit tenni. A zsoldosok ismerik a ködöt. Szóltam nekik, hogy

két társunk ott maradt. Nincs mit tennünk. Csak abban bízhatunk, hogy a zsoldosok megtalálják őket.

Nunu elengedi a Káldeust, és visszafordul a köd felé.

– Gíta! Damian! Ne féljétek, jövök! – ordítja, de amint belép a ködbe, két oldalról karok ragadják meg, és visszavonszolják a Káldeushoz.

– Légy csendben, vadember – súgja valaki a fülebe –, ha bemész, megdöglesz te is.

A ködvilági zsoldosok veszik körül őket, erős karral tartják vissza Nunut.

– Ibrahim, ennek semmi értelme. Nagyon sajnálom. Az egyetlen reményed az, hogy megtalálják őket a zsoldosok, hidd el – csitítgatja a Káldeus. De Nunu nem akar csitítva lenni.

– Engedjétek el, lelketlenek! Most azonnal engedjétek el!

Hao zavartan nézi a jelenetet. Egyik zsoldos int nekik, hogy induljanak meg. A Káldeus Hao vállára teszi a kezét. Felkapaszkodnak egy lejtőn, a zsoldosok cipelik magukkal a lefogott és ordibáló Nunu hatalmas testét. Egy idő után az ordibálás el-elcsuklik, aztán elhallgat teljesen.

Ahogy mennek felfelé, megszaporodnak a leginkább fenőkre emlékeztető bokrok és fák. Két hatalmas fenőféle között barlangszerű alagút nyílik. Végigmennek az alagúton, és ahogy kiérnek, sziklával övezett fennsík tárul fel előttük. A fennsík közepén wigwamok, tábortüzek, szaladgáló gyermekek, nők, férfiak. Hátrébb sötét erdő.

Az egyik zsoldos, egy vékony, szálas, vöröses bőrű, tollakkal díszített hajú férfi odafordul a Káldeushoz, és megszólal egy Hao számára ismeretlen nyelven. Miután váltanak pár szót, a vékony

férfi megfordul, és visszafelé indul az alagúton. A Káldeus int Haónak, hogy kövesse, és a wigwamok felé veszi az irányt. Egyik tábortűz mellett ülnek le, ahova a zsoldosok gyöngéden leteszik a sírdogáló Nunut, aki már lemondott a tiltakozásról.

*

Gíta azonnal megérzi, amikor Damian elengedi a fonalat. Fél kézzel utána kap, de csak a fehér ködöt markolja meg. Gyorsan dönt: elengedi a fonalat ő is, és Damian után megy. Még hallja, ahogy a Káldeus három rövidet fütttyent.

– Damian – súgja. Botorkál előre, tapogatózik a fehérségben. – Damian!

Éjjeli lepkék szálldosnak körülötte. Vénasszonyok sikoltó hangját hallja a fülében. *Eltévedtél, eltévedtél, Gitana Angelica... engedd el, amit keresel... eltévedtél, eltévedtél, ugye, Gitana Angelica, ugye...*

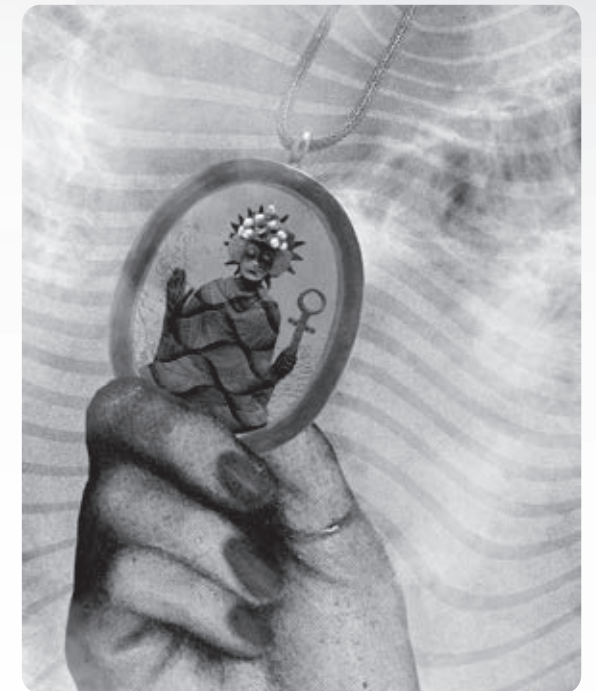
Gíta megrázza magát, majd megmarkolja a nyakában lógó medált, amelyet az édesanyjától kapott, rajta az aranyból készült, fekete arcú, fehér, vörös és kék ruhát viselő Kali Sara borostyánba zárva, anyja népének védőszentje. *Légy velem, Kali Sara, tudás, bőség és erő, anyám, vigyázz rám, anyám anyja, anyám anyjának anyja, a bolygók és a csillagok anyja, légy velem, kígyók szeme, csillagok tánca, légy velem, Aru Aru titkos szeretete, legyetek velem, farkasok, legyen velem az ének. Itt vagyok előttetek, ott járok mögöttetek, előttem jártok, mögöttem jártok, én is itt vagyok veletek, én, Gíta, én, Gitana Angelica. Itt vagyok előttetek, ott járok mögöttetek, előttem jártok, mögöttem jártok, itt vagyok én is veletek, legyetek velem ti is* – ismételte magában az imát Gíta. De lassan befurakodtak a mantra sorai közé a köd sorai, egyre hangosabbak lettek a fejében.

Eltévedtél, mi lesz veled, Gitana Angelica? Éhesek a farkasok, meg fognak enni... engedd el magad, Gitana Angelica, engedd el magad, Gíta... éhesek a farkasok, fel fognak falni...

Mindent tudunk rólad, Gitana Angelica. Valaki megragadja a karját, felnéz, és anyja, anyjának anyja, az ő anyja és minden anyja néz le rá, szinte összenyomódik a tekintetük súlya alatt. *Annyit öltél, Gitana Angelica, hogy nincsen lelked se neked, annyi rosszat tettél, Gíta, annyi rosszat, ajjajaj, táncoltál az ellenségeiden, Gíta, ajjajaj.*

Gíta érzi, hogy sír, de a testét nem érzi már, világok határán lebeg, és tudja, eljött érte a halál, hogy magával vigye. Patakzának a könnyei, de nem fél többé.

– Hát gyere – kiáltja –, gyere, ha akarsz, vigyél! Mit is tehetnék ellened, sötét halál?! Itt vagy bennem is, itt voltál mindig, de nem vagyok és nem leszek soha a tiéd. Szétszaggathatsz darabokra, de egyik darabka se lesz a tiéd. Elégethetsz, de szabad lesz a hamu, és szabad lesz a füst. A mindenségnek adom magam, és nem tudsz elkapni. Szégyelld magad, hogy anyáim arcát veszed fel. Átlátok rajtad, te ravasz róka.

Arcot cserél az anyák arca, és Gíta most a saját arcát látja mindenütt.

– Na így, hát gyere, ugass csak, lehet, hogy nem vagyok jobb nálad, de nem ijedek meg tőled és magamtól sem. Táncoltam az ellenségeimen, rosszat tettem, sok rosszat, igen. És sok jót is. Megőriztem magam, az igazságot, megőriztem mindig a szeretetet. Nem hagytam cserben azokat, akiknek szükségük volt rám. Nem sértettem meg a szerencsém, és megjutalmazott engem. Kifolyt a vérem, és virágok nőttek ki belőle. Ez vagyok én. Öltöm is, szerettem is. Hiába vádolsz. Szabad voltam mindig, és szabad leszek az örökkévalóság után is. Most pedig ide leülök meditatálni. Elrángathatsz, próbáld meg, de meditatálni fogok.

Gíta ezzel becsukja a száját, törökülésbe ül, és miközben mély levegőt vesz az orrán, kiegyenesíti a hátát, és behunyja a szemét. Ahogy lassan kiereszti a levegőt, és kilazítja az izmait, a köd oszlik körülötte, és hátrébb húzódnak a hangok. Ahogy lassan újra beszívja, feszülnek az izmai, közelebb jön a köd, közelebb jönnek a kísértetek. Leereszti a nyelvét a szájpadról, hosszabban, lassabban fújja ki orrán a levegőt, lazulnak az arcán, a vállán, a derekán az izmok. Be. Ki. Be. Ki. Éjjeli lepkék táncolnak körülötte, ahogy ott lélegzik a fehérség szemében.

(folytatjuk)

BERNARD FRIOT

Újabb sietős történetek (4.)

(Encore des histoires pressées)

Az én apám

Néha azt mondom: „Az én apám egy óriási, kétszáz méter hosszú tankhajó kapitánya, és már hatszor kerülte meg vele a Földet. Amikor majd betöltöm a tizenötöt, én is vele megyek, és én is szolgálatot fogok teljesíteni éjszaka a fedélzeti hídon.”

Máskor meg azt mondom: „Az én apám titkos ügynök, de ezt nem volna szabad elmondanom nektek. Terroristák után nyomoz az egész világon, személyesen szokott beszélgetni az államelnökkel, egy titkos kód révén kommunikálnak, amelyet mindketten ismernek.”

Vagy néha, attól függ, ezt mondom: „Az én apám meghalt. Magashegyi vezető volt, és feláldozta az életét, hogy megmentsen egy fiút, aki gleccserszakadékba zuhant. A szerencsétlenül jártat sikerült kijuttatni a felszínre, de ő életét vesztette. Hősnek nyilvánították, kapott egy kitüntetést, amelyet ráakasztottak a koporsójára. Én nagyon sírtam akkor.”

Van úgy, hogy azt mondom: „Az én apám börtönben ül. Bandavezér volt, bankokat rabolt ki. De majdnem az összes pénzt szétosztotta a szegények között, tudod, mint Robin Hood, és soha nem ölt meg senkit. Valaki elárulta, ezért tudták elfogni, de hamarosan meg fog szökni, biztos lehetsz benne, ismerem az apámat.”

Sőt, egyszer ezt mondtam: „Az én apám egy nagyon fontos személy, nagyon, nagyon fontos tisztséget tölt be. Sőt, ő az ország legeslegfontosabb embere, értitek, mire gondolok. De többet nem mondhatok, államtitok, na és aztán már egy új felesége van, én és anya gyakran találkozunk vele, de csak titokban, mert ha kiderülne, nagy botrány kerekedne belőle...”

Leggyakrabban viszont nem mondok semmit, mert igazából azt sem tudom, ki az apám. De ezt úgysem mondom el.

A festmény

Douybes úr dúsgazdag volt, kövér és nagyon öreg. Dohányzott, ez magától értetődik, de ennek semmi köze a történetünkhöz. Értékes festményei voltak, híres re-mekművek, amelyeket a világ nagy múzeumai is szívesen

Kép forrása: Wikipédia / Bernard Friot © Y.Petit

Bernard Friot kortárs ifjúsági író a Párizstól nem messze található kis településen, Saint-Piaton született 1951-ben, jelenleg Bordeaux-ban él.

kiállítottak volna. Ő nem mutatta meg ezeket senkinek. Magángyűjteményében őrizte, amely elfoglalta háza három felső emeletét.

Gyűjteményének legismertebb darabja Tarto Sicabio híres *Fekete lovagja* volt. Ez volt a festő fő műve a szakértők szerint, de ami fontosabb: rejtély és titok vette körül. Mindenki, akinek korábban a tulajdonában volt, erőszakos halállal halt meg. A műalkotásra nehezedő átok miatt a *Fekete lovag* furcsamód a világ legdrágább festménye lett. Az öreg Douybes állítólag csillagászati árat fizetett érte. Emiatt a *Fekete lovagot* olyan gondosan őrizték, mint egy államelnököt. Douybes egy páncélozott szobában tartotta, amelynek csak ő ismerte a titkos kódját. A teremben nem volt más műtárgy, csupán egy gyerekrajz, amely szigszalaggal volt a falhoz erősítve. A bizonytalan színekkel megrajzolt képről nehezen lehetett megállapítani, mit ábrázol. Egy természetes, vigyorgó majmot, amelynek cigaretta lóg a szája sarkából, kártyákat dobál a háta mögé, vagy éppen bankjegyeket? Maga az öreg Douybes ragasztotta oda öt-éves kisunokája rajzát. Ezzel mutatott fityiszt a maga módján Sicabióknak és az ő *Fekete lovagjának*. Mert hiába költött rá egy vagyont, az öreg műgyűjtő nem szerette ezt a képet: büszkesége miatt vette meg, hogy megmutassa, milyen hatalmas, és hogy nem fél a képet sújtó átoktól.

Egy este, nyolcvanhatodik születésnapja előtt pár nappal, belépett a *Fekete lovag* termébe. Ritkán nézte meg, évente legfeljebb egy-két alkalommal. Aznap furcsa módon többször is eszébe jutott a festmény, mi több, nem tudta kiverni a fejéből, legyőzhetetlen kényszertől hajtvam ment fel, hogy szemügyre vegye a képet.

Leült egy zsámolyra a vászon előtt, amely közepes méretű volt, erős vörös, lila és zöld

színekkel festve. Miért adhatta neki Sicabio a *Fekete lovag* címet? Az egymásba fonódó színekből emberi alak rajzolódott ki, de semmiképpen nem egy lovagé. Akkor miért a lovag a címben? És miért fekete? Ezek a kérdések jártak az öreg Douybes fejében, miközben a zsámolyon üldögélt, és akarata ellenére is felkavarták a festmény durva színei és formái.

Egyszer csak az az érzése támadt, hogy a kép megmozdult. Nem a vászon vagy a keret, hanem a színek és vonalak – mintha életre keltek volna. Feszülten figyelt. De a látomás elmúlt, a színek mozdulatlaná váltak, és az idős ember arra gondolt, hogy biztosan csak a szeme káprázott.

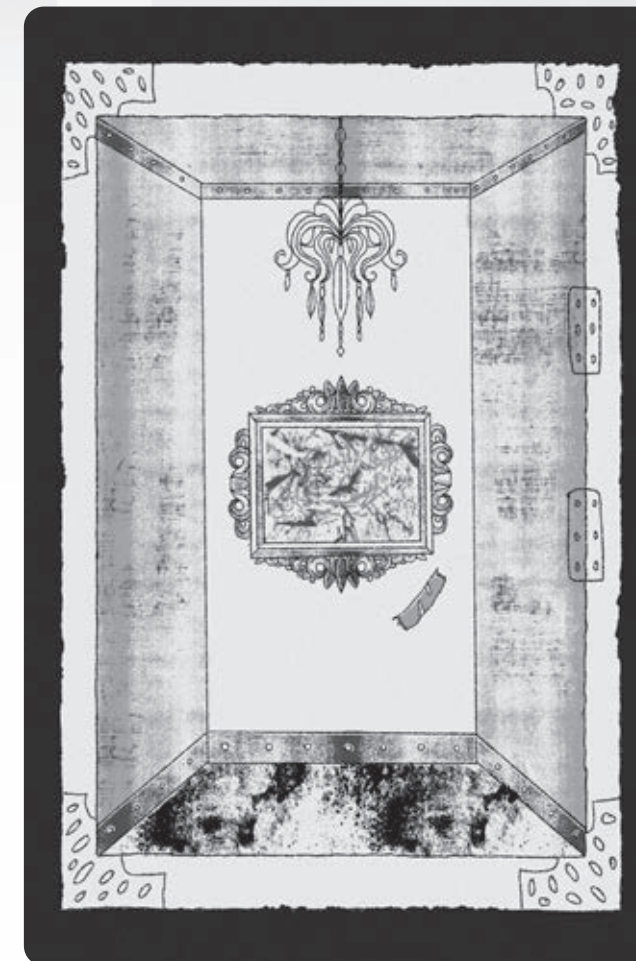
Még sokáig figyelte a *Fekete lovagot*, de az lassan teljesen megszélidülni látszott. Már nem tűnt annyira felkavarónak, mi több, nyugtatóan hatott rá. Douybes mégis kényelmetlenül érezte magát. Úgy érezte, mintha még volna valaki a teremben. Pedig egyedül volt, és a *Fekete lovag* immár megadta magát, ebben biztos volt. Felállt a zsámolyról, és lassan hátat fordított a képnek. A többi fal üres volt, csak a gyermekkéz által ügyetlenül megrajzolt majom grimaszolt.

Az öregember visszaült a zsámolyra. Valami még nem hagyta nyugodni. Távozni szeretett volna, de valami visszatartotta.

Három órával később, amikor a biztonsági rendszer automatikusan kinyitotta az ajtókat, az öreg Douybesot holtan találták a *Fekete lovag* előtt. Szájába valaki egy köteg bankjegyet gyömöszölt. A gyermekrajz eltűnt a falról, de ezt senki nem vette észre. Sicabio festményének híre még félelmetesebb lett. És az ára is megnövekedett.

Számítások

Hétfő reggel. Aurélie számol, mérleget készít a hétről. Hétfőn adott egy radírt Christophernek, két fehér lapot Jérémynek, egy ceruzát (igaz, eléggé el volt koptatva) Benjaminnek. François-tól kapott egy fél szendvicset, Gregorytól egy puszt az arcára (angolórán). Kedden kölcsönadta Jérémynek a töltőtollát, nyelvtanfűzetét pedig François-nak (hogy lemásolhassa a házi feladatot). Adott egy cukorkát Christophernek (igaz, csípős cukorka volt). Benjamtól kapott egy tintapatront és Grégorytól egy epres rágót. Szerdán semmi. Nicole néninél töltötte az egész napot. Csütörtökön adott három libanoni bélyeget François-nak és egy seggbe rúgást Benjaminnek (zeneórán). Kölcsönadta a telefonját Jérémynek és a

körzójét Grégorynek (hogy meg tudja döfni vele Raphaëlle combját). Christopher adott neki egy ötdolláros. Pénteken visszaadta Benjaminnek a tintapatront. Grégorynak adott egy csimpánz ábrázoló fényképet (amelynek a hátára ezt írta: íme a tesód) és négy kocka tejsokit François-nak. Christophertől kapott egy kígyót (műanyagból volt, de nagyon élethű), Jérémytől pedig egy képregényt (de úgy tűnik, hiányzik belőle egy lap). Szombaton semmi. Nincs iskola.

Most számol. Tudva azt, hogy egy rágó egyenértékű három kocka csokival (tejes) és egy fél csípős cukorkával, egy ötdolláros ér hat zsemlét, egy seggbe rúgás hét tintapatront és két puszt, egy képregény (teljes) ötvenkét fehér lapot, egy kígyót (műanyag, élethű) és tizen-nyolc radírgumit stb., mindez alapján Benjamin, François, Grégory vagy Christopher szereti-e őt a legjobban? És kit szeret ő a legjobban?

Szőcs Imre fordítása

Költőnek lehet-e születni?

Az irodalom nem csupán történetek gyűjteménye – gyakran tükör is, amelyben magunkra ismerhetünk. A különböző irodalmi irányzatok épp úgy folyamatos átalakulásban vannak, ahogyan az emberiség és benne mi magunk is. Néha az alkotók visszanyúlnak a múlt értékeihez, máskor szembefordulnak azokkal, új formákat keresnek, mert felteszik a kérdést: Mi az ember? Mi a világ? Mit jelent élni?

NÉNYEI PÁL

József Attila

Illusztrátor: Baranyai (b) András
Tilos az Á könyvek, 2025

Nényei Pál picivel több mint egy évtizede találta ki *Az irodalom visszavág* sorozatot, amely arra hivatott, hogy kamaszbarátabb módon tálalja az irodalom történetét, és amelynek eddig megjelent kötetéről már beszámoltunk. Ebből

az is kiderült, hogy nem kell megijedni az *irodalomtörténet* szó hallatán, ugyanis a sorozatban a humor, az emészthető-közérthető jelleg uralkodik, és ez a negyedik kötetben sem marad el, amelyben József Attila élete, munkássága a téma.

Vajon hogyan gondolkodik az életmű és a költő életének kapcsolatáról a szerző? Már a mű elején megfogalmazza a kérdést:

„Éképzhető, hogy a nagy, posztmodern tétel, amelyre az egész *Az irodalom visszavág sorozat* épül, miszerint az *irodalom elválasztva kezelendő a valódi, azaz a konkrét térben és történelmi időben értelmezhető élettől – tévedés?*” (15. oldal)

Úgy tűnik, József Attila költészetében elmélyülve *Az irodalom visszavág* sorozat szerzőjének számot kellett vetnie saját, irodalomról alkotott elképzeléseivel, mégpedig azzal, hogy az irodalom valamiféle, az általunk ismert valóságtól elzárt, különálló dolog lenne. Nényei folyamatos párbeszédben marad az olvasóval, figyel rá, magyaráz neki. Nem beszél magas lóról, nem rág mindent a szájába, sőt, épp ellenkezőleg. Néha csupán utal dolgokra, amelyekről olvasóként talán fogalmunk sincs, és ezt úgy teszi, hogy erős készítés lesz úrrá rajtunk: keressünk rá, tisztázzuk magunkban a homályos részeket.

A sorozat ötödik kötete, a *József Attila – A libafültől a csillagos égig* arra vállalkozik, hogy a költő tág motívumrendszerét megmutassa, értelmező szótárt adjon hozzá, és bevezessen ennek a sokszínű, gazdag alkotónak a világába úgy, hogy közben nem reked meg az önéletrajzi adatoknál, de nem is hagyja figyelmen kívül azokat.

A kötet tétje rögtön az elején világos: József Attiláról úgy beszélni, hogy közben kimenekíteni őt a három megszokott szorítóból: a sínek közé esett költő tragédiájából, a pszichiátriai diagnózisokból és a politikai vitákból.

Az irodalom visszavág korábbi kötetéhez hasonlóan itt is egy mesélő, egy „lelkes elbeszélő” vezet végig minket az életművön. Nényei ugyanakkor gyorsan jelzi: József Attiláról könyvet írni *lehetetlen vállalkozás*.

Talán ez a legszebb a József Attilához adott „mankóiban”, hogy tulajdonképpen kalauzolni szeretne, de nem basáskodni az olvasói szokásaink felett. Azt szeretném, hogy amikor olvassátok ezt a könyvet, jól véssétek a fejetekbe:

„– Mondok majd ezt-azt én is... de... igazából csinálj ezekkel, amit akarsz, édes öregem! Isten veled.” (46. o.)

FENYŐ D. GYÖRGY

Költőiskola

Illusztrátor: Gráf Dóra
Tilos az Á könyvek, 2025

„Abban bízom, hogy mindenki a saját költészetéhez fogja felhasználni a fejezet kérdéseit, szempontjait, a bemutatott verseket, a versek olvasásához fűzött megjegyzéseket. Vagyis nem Kosztolányi- és József Attila-epigonok lesznek az olvasókból, nem kis Tóth Krisztinák és Lackfi Jánosok, hanem mindenki megtalálja a maga hangját (...).” (14. o.)

Ezzel a felütéssel végződik Fenyő kötetének *Bevezető* című fejezete. A *Költőiskola* olyan könyv, amely rögtön az elején megfogalmazza azt, ami sok kamasz fejében megfordulhat:

„Lesz-e valakiből nagy költő attól, hogy tanulja a versírást? Valószínűleg nem. Lehet-e tanulni valamit a költői mesterségből? Valószínűleg igen.” (9. o.)

A *Költőiskola* pontosan ezt a *valószínűleg igent* veszi komolyan: nem zsenit akar faragni az olvasóból, hanem segít meglatni, hogyan lesz az élményből vers, a benyomásból szöveg, a kusza érzésből formába rendezett sor.

Fenyő nem versformákat sorol, nem azt kéri, hogy kívülről tanul meg, mi az anapestus, hanem egészen máshonnan indul: „(...) a verset író embertől” (10. o.). A bevezetőben világos tervet rajzol fel: meg akarja mutatni, hogyan kapcsolódik a saját élményvilágod ahhoz, amit a *nagy költők* írnak – és hogyan születhet ebből a te saját versed.

Módszerének pillérei a Lackfi János által javasolt, ugyancsak négy tanulandó területen alapszanak: *az írás gyakorlása, az élő (kortárs és klasszikus) irodalom ismerete, a szakmai trükkökre figyelő olvasás és a világra való nyitottság*. Ezt a négy területet járja be a könyv, mindig ugyanazzal a logikával. Először kérdéssorral segít felidézni saját élményeidet, aztán megmutat egy versrészletet, és alaposan elemzi az első sorokat, majd jön a teljes vers, néhány finom megjegyzéssel. A fejezet végén pedig három irányt kínál: kövesd a témát, kövesd a formát, végül pedig kövesd a gondolkodásmódot.

Minden fejezet egy-egy konkrét versre épül: Kosztolányi *Öreg fa a Hyde-parkban* című versétől Babits kuttyáján, Weöres paprikajancsiján, József Attila *Hazám* című versén, Szabó T. Anna szerelmes versén és Nemes Nagy Ágnes *Istenről* című költeményén át Arany születésnapi verséig. A könyv mégis mindig ugyanazt kérdezi: te hol vagy mindebben? Milyen fákat, kuttyákat, iskolai folyosókat, szerelmeket, istenképeket hordozol magadban?

A *Költőiskola* egyik legszimpatikusabb állítása az, hogy a vers nem varázslat, amelyet csak a kiválasztottak látnak át, hanem olyan műhelymunka, amelyben mindig együtt dolgozik az élmény és a nyelv.

Ez a gondolat szépen látszik például Kosztolányi *Öreg fa a Hyde-parkban* c. versének elemzésénél. Fenyő azt figyel, hogyan válik meditatív a vers. A vers ritmusa itt a gondolkodás ritmusa. És aztán átfordítja az egészet feladatba: figyelj meg egy fát vagy bokrot, írd róla hosszú leíró verset, aztán húzz és húzz, amíg sikerül *beleférti hat sorba*.

Másutt a metaforáról beszél – persze nem úgy, hogy definíciókat sorol, hanem úgy, hogy megmutatja, miért szereti mindenki a képeket:

„A kép úgy fogja meg az embert, ahogy semmiféle magyarázat: egyszerre az eszénél, a szívénel és a képzeleténél.” (61. o.)

A könyv egyik nagy ereje, hogy mindig lépést tart az olvasóval. Nem elégszik meg azzal, hogy jól elmagyarázza a verset, hanem minden fejezet végén megszólít: most te következél!

Ha éppen Arany születésnapi verseit olvasod, akkor arra kér, hogy írd verset önmagadnak, önmagadról, és gondold végig, hogyan látod magad az életedben, az eddigi utadon. Ha Nemes Nagy Ágnes *Istenről* című versét vizsgálja, akkor azt mutatja meg, hogyan tud egy kutya-gazda viszony képpé válni az isten-ember kapcsolatra, és arra kér, hogy te is találj olyan képet, amely valami számodra fontos, *kimondhatatlan* érzést tesz láthatóvá.

A *Költőiskola* abban is nagyon őszinte, hogy nem ígér semmit, nem Kosztolányi- és József Attila-epigonokat szeretne formálni, hanem inkább arra biztat, hogy találjátok meg a magatok hangját. És ha csak annyit ér el, hogy jobb, értőbb olvasóvá leszünk, már az sem hiabavaló.

Ajánlom hát ez a két könyvet kicsinek és nagyoknak, költőnek és írni vágyónak, olvasónak. Mert az irodalom, a költészet nem egy távolról szemlélendő, polcra kitett dísz tárgy: a miénk, a tiétek. Vegyétek, fogyasszátok, olvassátok és – nem utolsósorban – *csináljátok!*

Մասիս: rejtőzködő örmény feliratok Erdélyben

Az új évet egy olyan faragott kővel kezdjük, amelyen az 1727-es évszám és a latin szöveg mellett örmény nyelvű felirat is olvasható. Én sajnos nem tudok örményül olvasni, ennek ellenére érdekesnek tartom ezt a faragványt. Nemcsak azért, mert immár közel háromszázszor érte meg az új évet, hanem azért is, mert általa körüljárhatjuk azt a kérdést, hogy kik és miért írtak Erdélyben örményül – mintegy 3000 kilométerre a Fekete-tenger túloldalán lévő Örményországtól. Persze, azt is megnézzük, hogy mit is ír ezen a kőn, de haladjunk csak lépésről lépésre!

Hogy kerültek örmények Erdélybe és mit csináltak itt?

A faragott kő ma a szamosújvári városi múzeum (hivatalos nevén Szamosújvári Történeti Múzeumi Központ) állandó kiállításában látható, és örmény nyelvű feliratát természetesen örmények készítették. Ez önmagában nem nagy rejtély, hiszen más aligha tudna eligazodni a lágyan kanyargó, szép, de titokzatos betűk között.

Az örmények egészen Noéig vezetnek vissza eredetüket, és bár a kezdetek a múlt homályába vesznek, arról már sokkal többet tudunk, mi történt velük a Krisztus születése utáni első évszázadokban. A később Világosító Szent Gergelyként ismert és tisztelt hithű keresztény térítő csodálatosan meggyógyította III. Tiridát örmény királyt, aki ennek hatására megkezesztelkedett, majd a kereszténységet országa hivatalos vallásává tette. A hagyomány szerint ez nagyon korán, 301-ben történt, ezért az örmény nép a világ első keresztény népének

tekinthető. Rövidesen egy Meszrop Masdoc (vagy Mastoc) nevű ember megalkotta a 38 betűből álló ábécét, és így egy igazán sajátos kultúra bontakozott ki a Kaukázusban.

Az örmények élete azonban korántsem volt felhőtlen az elkövetkező évszázadokban. A szomszédos népek támadásai miatt rengeteg veszteség érte őket, illetve számtalanszor kényszerültek arra, hogy elhagyják otthonukat, elmeneküljenek. Hosszú és viszontagságos történelmük során így jutott el egy nagyobb csoportjuk (mintegy 3000 család) az 1600-as években Moldván keresztül Erdélybe. Kezdetben a fejedelem által kijelölt helyeken telepedtek le, de nemsokára megépítették saját városukat, Armenopolist (Örményváros), azaz Szamosújvárt (románul: Gherla), amely az erdélyi örmények egyik legjelentősebb központja lett.

Honnan származik ez a faragvány, és mit ír rajta?

A ház, amelyből ez a faragvány származik, Szamosújvár központjában állt, ám pontos helyét bizonytalanság övezi. A kőtáblával kapcsolatban fennmaradt adatok jelentős részét mindenesetre Szongott Kristófnak köszönhetjük, akinek írásai ma is alapvetőek azok számára, akik az erdélyi örmé-

A tízes számrendszer áttekintése.

w	1	aw	11	aw	21	aw	31	aw	41	aw	51	aw	61	aw	71	aw	81	aw	91	aw	101	aw	111	aw	121	aw	131	aw	141	aw	151	aw	161	aw	171	aw	181	aw	191	aw	201	aw	211	aw	221	aw	231	aw	241	aw	251	aw	261	aw	271	aw	281	aw	291	aw	301	aw	311	aw	321	aw	331	aw	341	aw	351	aw	361	aw	371	aw	381	aw	391	aw	401	aw	411	aw	421	aw	431	aw	441	aw	451	aw	461	aw	471	aw	481	aw	491	aw	501	aw	511	aw	521	aw	531	aw	541	aw	551	aw	561	aw	571	aw	581	aw	591	aw	601	aw	611	aw	621	aw	631	aw	641	aw	651	aw	661	aw	671	aw	681	aw	691	aw	701	aw	711	aw	721	aw	731	aw	741	aw	751	aw	761	aw	771	aw	781	aw	791	aw	801	aw	811	aw	821	aw	831	aw	841	aw	851	aw	861	aw	871	aw	881	aw	891	aw	901	aw	911	aw	921	aw	931	aw	941	aw	951	aw	961	aw	971	aw	981	aw	991	aw	1001	aw	1011	aw	1021	aw	1031	aw	1041	aw	1051	aw	1061	aw	1071	aw	1081	aw	1091	aw	1101	aw	1111	aw	1121	aw	1131	aw	1141	aw	1151	aw	1161	aw	1171	aw	1181	aw	1191	aw	1201	aw	1211	aw	1221	aw	1231	aw	1241	aw	1251	aw	1261	aw	1271	aw	1281	aw	1291	aw	1301	aw	1311	aw	1321	aw	1331	aw	1341	aw	1351	aw	1361	aw	1371	aw	1381	aw	1391	aw	1401	aw	1411	aw	1421	aw	1431	aw	1441	aw	1451	aw	1461	aw	1471	aw	1481	aw	1491	aw	1501	aw	1511	aw	1521	aw	1531	aw	1541	aw	1551	aw	1561	aw	1571	aw	1581	aw	1591	aw	1601	aw	1611	aw	1621	aw	1631	aw	1641	aw	1651	aw	1661	aw	1671	aw	1681	aw	1691	aw	1701	aw	1711	aw	1721	aw	1731	aw	1741	aw	1751	aw	1761	aw	1771	aw	1781	aw	1791	aw	1801	aw	1811	aw	1821	aw	1831	aw	1841	aw	1851	aw	1861	aw	1871	aw	1881	aw	1891	aw	1901	aw	1911	aw	1921	aw	1931	aw	1941	aw	1951	aw	1961	aw	1971	aw	1981	aw	1991	aw	2001	aw	2011	aw	2021	aw	2031	aw	2041	aw	2051	aw	2061	aw	2071	aw	2081	aw	2091	aw	2101	aw	2111	aw	2121	aw	2131	aw	2141	aw	2151	aw	2161	aw	2171	aw	2181	aw	2191	aw	2201	aw	2211	aw	2221	aw	2231	aw	2241	aw	2251	aw	2261	aw	2271	aw	2281	aw	2291	aw	2301	aw	2311	aw	2321	aw	2331	aw	2341	aw	2351	aw	2361	aw	2371	aw	2381	aw	2391	aw	2401	aw	2411	aw	2421	aw	2431	aw	2441	aw	2451	aw	2461	aw	2471	aw	2481	aw	2491	aw	2501	aw	2511	aw	2521	aw	2531	aw	2541	aw	2551	aw	2561	aw	2571	aw	2581	aw	2591	aw	2601	aw	2611	aw	2621	aw	2631	aw	2641	aw	2651	aw	2661	aw	2671	aw	2681	aw	2691	aw	2701	aw	2711	aw	2721	aw	2731	aw	2741	aw	2751	aw	2761	aw	2771	aw	2781	aw	2791	aw	2801	aw	2811	aw	2821	aw	2831	aw	2841	aw	2851	aw	2861	aw	2871	aw	2881	aw	2891	aw	2901	aw	2911	aw	2921	aw	2931	aw	2941	aw	2951	aw	2961	aw	2971	aw	2981	aw	2991	aw	3001	aw	3011	aw	3021	aw	3031	aw	3041	aw	3051	aw	3061	aw	3071	aw	3081	aw	3091	aw	3101	aw	3111	aw	3121	aw	3131	aw	3141	aw	3151	aw	3161	aw	3171	aw	3181	aw	3191	aw	3201	aw	3211	aw	3221	aw	3231	aw	3241	aw	3251	aw	3261	aw	3271	aw	3281	aw	3291	aw	3301	aw	3311	aw	3321	aw	3331	aw	3341	aw	3351	aw	3361	aw	3371	aw	3381	aw	3391	aw	3401	aw	3411	aw	3421	aw	3431	aw	3441	aw	3451	aw	3461	aw	3471	aw	3481	aw	3491	aw	3501	aw	3511	aw	3521	aw	3531	aw	3541	aw	3551	aw	3561	aw	3571	aw	3581	aw	3591	aw	3601	aw	3611	aw	3621	aw	3631	aw	3641	aw	3651	aw	3661	aw	3671	aw	3681	aw	3691	aw	3701	aw	3711	aw	3721	aw	3731	aw	3741	aw	3751	aw	3761	aw	3771	aw	3781	aw	3791	aw	3801	aw	3811	aw	3821	aw	3831	aw	3841	aw	3851	aw	3861	aw	3871	aw	3881	aw	3891	aw	3901	aw	3911	aw	3921	aw	3931	aw	3941	aw	3951	aw	3961	aw	3971	aw	3981	aw	3991	aw	4001	aw	4011	aw	4021	aw	4031	aw	4041	aw	4051	aw	4061	aw	4071	aw	4081	aw	4091	aw	4101	aw	4111	aw	4121	aw	4131	aw	4141	aw	4151	aw	4161	aw	4171	aw	4181	aw	4191	aw	4201	aw	4211	aw	4221	aw	4231	aw	4241	aw	4251	aw	4261	aw	4271	aw	4281	aw	4291	aw	4301	aw	4311	aw	4321	aw	4331	aw	4341	aw	4351	aw	4361	aw	4371	aw	4381	aw	4391	aw	4401	aw	4411	aw	4421	aw	4431	aw	4441	aw	4451	aw	4461	aw	4471	aw	4481	aw	4491	aw	4501	aw	4511	aw	4521	aw	4531	aw	4541	aw	4551	aw	4561	aw	4571	aw	4581	aw	4591	aw	4601	aw	4611	aw	4621	aw	4631	aw	4641	aw	4651	aw	4661	aw	4671	aw	4681	aw	4691	aw	4701	aw	4711	aw	4721	aw	4731	aw	4741	aw	4751	aw	4761	aw	4771	aw	4781	aw	4791	aw	4801	aw	4811	aw	4821	aw	4831	aw	4841	aw	4851	aw	4861	aw	4871	aw	4881	aw	4891	aw	4901	aw	4911	aw	4921	aw	4931	aw	4941	aw	4951	aw	4961	aw	4971	aw	4981	aw	4991	aw	5001	aw	5011	aw	5021	aw	5031	aw	5041	aw	5051	aw	5061	aw	5071	aw	5081	aw	5091	aw	5101	aw	5111	aw	5121	aw	5131	aw	5141	aw	5151	aw	5161	aw	5171	aw	5181	aw	5191	aw	5201	aw	5211	aw	5221	aw	5231	aw	5241	aw	5251	aw	5261	aw	5271	aw	5281	aw	5291	aw	5301	aw	5311	aw	5321	aw	5331	aw	5341	aw	5351	aw	5361	aw	5371	aw	5381	aw	5391	aw	5401	aw	5411	aw	5421	aw	5431	aw	5441	aw	5451	aw	5461	aw	5471	aw	5481	aw	5491	aw	5501	aw	5511	aw	5521	aw	5531	aw	5541	aw	5551	aw	5561	aw	5571	aw	5581	aw	5591	aw	5601	aw	5611	aw	5621	aw	5631	aw	5641	aw	5651	aw	5661	aw	5671	aw	5681	aw	5691	aw	5701	aw	5711	aw	5721	aw	5731	aw	5741	aw	5751	aw	5761	aw	5771	aw	5781	aw	5791	aw	5801	aw	5811	aw	5821	aw	5831	aw	5841	aw	5851	aw	5861	aw	5871	aw	5881	aw	5891	aw	5901	aw	5911	aw	5921	aw	5931	aw	5941	aw	5951	aw	5961	aw	5971	aw	5981	aw	5991	aw	6001	aw	6011	aw	6021	aw	6031	aw	6041	aw	6051	aw	6061	aw	6071	aw	6081	aw	6091	aw	6101	aw	6111	aw	6121	aw	6131	aw	6141	aw	6151	aw	6161	aw	6171	aw	6181	aw	6191	aw	6201	aw	6211	aw	6221	aw	6231	aw	6241	aw	6251	aw	6261	aw	6271	aw	6281	aw	6291	aw	6301	aw	6311	aw	6321	aw	6331	aw	6341	aw	6351	aw	6361	aw	6371	aw	6381	aw	6391	aw	6401	aw	6411	aw	6421	aw	6431	aw	6441	aw	6451	aw	6461	aw	6471	aw	6481	aw	6491	aw	6501	aw	6511	aw	6521	aw	6531	aw	6541	aw	6551	aw	6561	aw	6571	aw	6581	aw	6591	aw	6601	aw	6611	aw	6621	aw	6631	aw	6641	aw	6651	aw	6661	aw	6671	aw	6681	aw	6691	aw	6701	aw	6711	aw	6721	aw	6731	aw	6741	aw	6751	aw	6761	aw	6771	aw	6781	aw	6791	aw	6801	aw	6811	aw	6821	aw	6831	aw	6841	aw	6851	aw	6861	aw	6871	aw	6881	aw	6891	aw	6901	aw	6911	aw	6921	aw	6931	aw	6941	aw	6951	aw	6961	aw	6971	aw	6981	aw	6991	aw	7001	aw	7011	aw	7021	aw	7031	aw	7041	aw	7051	aw	7061	aw	7071	aw	7081	aw	7091	aw	7101	aw	7111	aw	7121	aw	7131	aw	7141	aw	7151	aw	7161	aw	7171	aw	7181	aw	7191	aw	7201	aw	7211	aw	7221	aw	7231	aw	7241	aw	7251	aw	7261	aw	7271	aw	7281	aw	7291	aw	7301	aw	7311	aw	7321	aw	7331	aw	7341	aw	7351	aw	7361	aw	7371	aw	7381	aw	7391	aw
---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	-----	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----	------	----

A Szín-téren:
Gemma Luz Bosch
hangművész

Láttatni
a hang
mozgását

„Arra kérlek, légy kíváncsi, kapsold ki néha a számítógépedet, figyeld a környezetet, figyeld, hogyan befolyásolják a falak, a fák vagy a hegyek a hangot, amit hallasz. Képzeld el, hogy látod a hanghullámokat az űrben. A forrásuktól kezdve, a levegő közeghatárainak ütközve, végül a füledbe jutva. Kísérletezzünk, kérlek, bővítsd ki a saját hallgatási módodat.”
(Gemma Luz Bosch)

El sem tudnám képzelni az életet hang nélkül. Lehet, csodálkoztok, de ha egyik napról a másikra le kellene mondanom a látásról vagy a hallásról, én inkább a vizualitást engedném el. Képeket elég könnyedén elő tudok idézni behunyt szemmel is. Hangokat is, csak nehezebben, azt hiszem.

A spanyol Gemma Luz Bosch a vizualitást ötvözi az auditív részekkel. Ő nem mond le semmiről, inkább egyensúlyba állítja egymással őket úgy, hogy az egyik szüli meg a másikat,

míg egymást felerősítve egységet nem alkotnak. Hangok felkutatásával kezd el alkotni, azaz térben létező hangokat keres és talál, azokhoz igazodva hoz létre kreációkat, amelyeket a szobrászat, dizájn, hangszerkészítés és koncertek, meditatív, kísérleti zene keverékeként írhatnánk le. Arra alapoz, hogy a hang létrejöttét eredményező levegőrezgéshez mozgásra van szükség, amelyet akár látni is lehet! Mert a hang mozgás, és ő ehhez a jelenséghez rendeli a formát.

Az agyag hangjaival szöszölt az utóbbi években, saját kezűleg készített el különböző méretű és formájú hangképző szobrokat. Ráeszmélt a végtelen hangszínek, textúrák létrehozásának lehetőségeire. Ennek a kutatásnak és kísérletezésnek jó néhány hangszeres térinstalláció lett az eredménye. Ezt megelőzve zongoristaként és zeneszerzőként indult a pályán, majd elkezdett saját hangszereket és installációkat készíteni.

A helyspecifikus művek jellegzetessége, hogy adott – művészünk esetében zömmel kinti – térben jönnek létre, oda vannak tervezve, ott működnek, máshol nem vagy teljesen másként. A mű létrejöttéhez kell még a befogadó, akit körülvesz a látvány, akinek fülébe „bemászik a hang”.

Amikor az ember részese egy installációnak, minden mozgás, hang és kép teljesen természetesen hat számára. Nehezebb is írni egy hang- és mozgásalapú műről, muszáj videót is néznetek mellé, hogy lássátok, hogyan befolyásolja a forma a hangot!

2019-ben Gemma Luz Bosch elkezdett egy igen egyedi meditációt. Mindennap valami apróságot alkotott agyagból, amely elfért a tenyerében, közben ment a háttérzene, kikapcsolta az internetet, hosszabb időre letette a telefont. Csak erre a kis pillanatra fókuszált, hogy valamit a saját kezével alkosson. Ráeszmélt, hogy egy-egy ilyen műtűr akár hangot is hozhatna létre.

„És mindezt miért? Hogy meghívjuk az embereket más perspektívából érzékelni a világot. Hogy megérezzék a bennünk és körülöttünk lévő víz fontosságát. Hogy bensőséges kapcsolatba kerüljenek az agyaggal, a vízzel és a levegővel. Hogy kapcsolatba lépjenek azzal a hellyel, ahol vannak. Hogy a figyelmet a környezetre irányítsák. Hogy átadják magukat mindennek, ami van. Hogy a világban, a világon és a világgal legyenek. Hogy stimulálják az érzékeket. Hogy lelassuljanak. Hogy lélegezzenek. Hogy megnyissák a fülüket. Mert a figyelem elengedhetetlen ahhoz, hogy kapcsolatba lépünk egymással, és nemcsak az emberekkel, hanem más élő és élettelen lényekkel is.”

Biztonságban a világhálón

A digitális világ ma már mindennapjaink része. Mindegyik korosztálynak megvan a sajátos viszonya a világhálón. Bár egyfelől a digitális világ által nyújtott lehetőségeknek a legtöbben tudatában vagyunk, a veszélyekről nincs mindig reális képünk, ahogy arról sem tudunk mindannyian, hogy milyen jogok illetnek meg – és védenek bennünket – a digitális térben. Mit szabad és mit nem? Kik tartoznak felelősséggel azért, ami a képernyők világában történik? Hogyan kerülhetjük el azt, hogy kényelmetlen helyzetbe kerüljünk a világhálón? Milyen segítségre számíthatunk, ha valamilyen baj történik velünk? **Zsigmond Iringóval**, a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány szakértőjével beszélgettünk, aki segít tájékozódni nekünk ezekben a kérdésekben.

„Zsigmond Iringó vagyok, 2024 óta dolgozom a budapesti Hintalovon Alapítványnál, ahol a Gyerekrésztétel csapat tagjaként azon vagyok, hogy a gyerekek valódi beleszólást kapjanak az őket érintő döntésekbe. Korábban önkéntesként és tanárként is széles körű tapasztalatot szereztem a gyerekekkel való munkában, ami ma is meghatározza a szemléletemet és a szakmai fókuszomat.”

– Miről beszélünk, amikor gyermekjogokról beszélünk? Miért fontos tisztában lenni a jogainkkal?

– A jog azt jelenti, hogy valami jár neked anélkül, hogy tenned kéne érte bármit.

Mindenkinek vannak jogai, csak azért, mert ember – ezeket hívjuk emberi jogoknak. A gyerekjogok ennek egy csoportja, mert a gyerekekre még jobban szeretnénk figyelni és vigyázni. Az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) 1989. november 20-án fogadta el a Gyermekjogi Egyezményt, amelyben megtalálhatóak a gyerekjogok. Sok jog illeti meg a gyerekeket, amelyeket legkönnyebben két kérdéssel lehet megérteni: mire van szüksége egy gyereknek, és mitől kell megvédeni őt? Ha ezeket meg tudjuk adni egy gyereknek, azzal tiszteletben tartjuk a jogait.

Több okból is fontos, hogy ismerd a jogaidat. Egyrészt, ha tudod, hogy másoknak mit szabad és mit nem szabad tenniük veled szemben, akkor jobban felismered, ha te vagy valaki más bajban van, vagy valami olyan dolog történik veled, ami nem helyes. Másrészt az is fontos, hogy értsd, mi történik veled és körülötted – ezt is biztosítják a jogaid.

– Mit jelent a digitális biztonság? Mi jelenthet veszélyt?

– Ha valaki online (is) biztonságban van, az azt jelenti, hogy tudatosan és biztonságosan használja a digitális

eszközeit (pl. laptop, okostelefon) és az internetet, felismeri, ha valami nincs rendben, és tudja, hogy hova forduljon, ha segítségre van szüksége. Az internet sok szempontból lehet veszélyes – miközben természetesen nagyon sok hasznos és jó dolgot is lehet rajta csinálni.

Veszélyt jelenthet például a túl nagy *digitális lábnyom*. Ez azt jelenti, hogy valakiről rengeteg információ (képek, személyes adatok stb.) van megosztva az internet különböző felületein – például a közösségi médiában.

Érdeemes elgondolkodni, mielőtt valamit posztolsz: biztosan szeretnéd-e, hogy ez örökre fent legyen az interneten, vagy akár lássa az egész sulis?

Egy másik veszély lehet az *online bántalmazás (cyberbullying)*, amikor valaki másokat bánt a neten (például kommentben, hamis profilt hoz létre, képeket posztol engedély nélkül) – nagyon fontos, hogy ha ilyen tapasztalsz, kérj segítséget akár a szüleidtől, tanáraidtól, barátaidtól!

– Napjaink digitalizált világában szorosan összefonódik az online és offline tér, mégis sokban különbözik a virtuális valóság a mindennapok valóságától. Mi segíthet abban, hogy különbséget tegyünk? Milyen jogaink érvényesülnek, amikor a digitális biztonságról beszélünk? Milyen jogaink sérülhetnek az online térben?

– Az offline (valós) és az online (virtuális) tér valóban különbözik egymástól, mert az online világban sokkal több ember láthatja, amit csinálsz, és az ott történő dolgok hosszabb ideig, sokszor örökre megmaradnak. Fontos lehet felnőttekkel vagy a barátaiddal beszélgetni és tanulni arról, hogy mit jelent az, hogy jelen vagy az online térben, mert ahogy az offline világban is vannak szabályok és határok, úgy az interneten is vannak olyan előírások, amelyeket érdemes betartani – például adatvédelmi beállítások, erős jelszavak és tudatos megosztás.

Amikor a digitális biztonságról beszélünk, a jogaid sokféleképpen érvényesülhetnek. Legfontosabb, hogy biztonságban legyél, de emellett ide tartozik az is, hogy kapj elég információt és támogatást ahhoz, hogy tudatosan használd az internetet.

A gyerekek joga van ahhoz, hogy ne csak passzív felhasználó legyen, hanem értse is a körülötte zajló eseményeket, és részt vegyen a saját digitális élete alakításában.

Ugyanakkor az online térben sérülhetnek is a gyerekjogok: például, ha valaki a posztjaidat vagy képeidet kiközösítésre vagy megalázásra használja. Vagy akkor, ha valaki sok adatot gyűjt rólad anélkül, hogy ebbe beleegyeznél, vagy tudnád róla egyáltalán. Ilyenkor könnyű azt érezni, hogy már nem te döntesz arról, mi történik veled az interneten.

– Ismerkedés, kapcsolattartás – hogyan lehetünk biztonságban?

– Nagyon jó lehetőség, hogy online is tudsz kapcsolódni a barátaidhoz, ismerőseidhez, akár chatelsz, közösen játszotok, vagy csak látod, hogy épp valahol milyen jól érzi magát a másik. Ez nagyban megkönnyíti a kapcsolataid fenntartását.

Ne feledd: online is számít, hogy kivel és hogyan beszélsz – ugyanúgy, mintha személyesen beszélnétek.

Viszont az interneten könnyű új emberekkel is találkozni. Fontos, hogy soha ne adj ki személyes adatokat idegeneknek, és ne higgy el mindent, amit valaki ír vagy mutat magáról. A biztonságos kapcsolat azt jelenti, hogy tudod, ki az, akivel beszélsz, és hogy csak olyanokkal tartod a kapcsolatot, akiket ismeresz és akikkel biztonságban érzed magad.

Ha valakit nem ismeresz, és ír neked, sőt, akár furcsa, fenyegető vagy kényelmetlen dolgokat mond, azonnal kérj segítséget egy felnőttől, és ne folytasd a beszélgetést.

– Képek, információk megosztása magunkról és másokról – mire kell figyelni?

– Amikor fotókat, videókat, információkat osztasz meg magadról vagy másokról az interneten, fontos tudni, hogy ezeket sokan láthatják, és sokáig megmaradnak ott. Mielőtt feltöltesz valamit, gondold át: biztosan szeretnéd-e, hogy ezt a barátaidon kívül bárki más lássa.

Ez kapcsolódik a digitális lábnyomhoz: minden poszt, kép vagy komment nyomot hagy rólad az interneten. Ha nem vigyázol, ez akár kárt is okozhat, például ha valaki rossz szándékkal használja fel.

Fontos továbbá, hogy másokról csak az engedélyükkel ossz meg tartalmat, mert az ő jogukat is tiszteletben kell tartani. Ha valaki nem szeretné, hogy felkerüljön róla kép, ezt tiszteletben kell tartani, és nem szabad megosztani.

Mielőtt kiraksz egy közös képet valakivel, kérdezd meg, hogy neki oké-e, ha felteszed valahová a fotót.

– Mesterséges intelligencia és biztonság – milyen kockázatokkal jár az MI?

– A mesterséges intelligencia (MI) olyan program, amely képes tanulni és döntéseket hozni, például chatrobotok, képgeneráló alkalmazások vagy játékok formájában. Tudnod kell, hogy az MI nem mindig mond igazat vagy valóságos dolgokat: előfordulhat, hogy képeket vagy szövegeket manipulál vagy deepfake-et hoz létre. Ez az utóbbi olyan digitális tartalom (pl. hangfelvétel, kép, videó), amely valódi személyt vagy eseményt ábrázol, mintha tényleg úgy történt volna, pedig valójában hamis.

Ha nem ismerjük fel ezeket, félrevezethetnek minket, vagy elveszíthetjük az irányítást a saját adataink felett.

Az MI néha gyűjt adatokat, így a digitális lábnyomunk is nőhet, ha nem figyelünk. Érdemes mindig felnőtt segítségét kérni, mielőtt MI-alkalmazásokat használunk, és soha ne

összünk meg személyes információt vagy képeket idegen programokkal.

Ha ezeket észben tartjuk, lehet a mesterséges intelligencia is egy hasznos eszköz, csak okosan és tudatosan kell használni.

– A szülők, gondviselők felelőssége mit fed? Belenézhetnek-e az online tevékenységbe, korlátozhatják-e azt?

– Alapvetően a szülők felelőssége, hogy a gyerekeket biztonságban tartsák mind az offline, mind az online térben. Ezért fontos, hogy segítsenek nekik megtanulni, hogyan használják tudatosan az online világot. Ez néha azt jelenti, hogy ellenőrizhetik, milyen oldalakra jársz, milyen alkalmazásokat használasz, vagy korlátozhatják a használatot, ha az veszélyes lehet rád nézve.

Fontos azonban, hogy a tisztelet és bizalom is érvényesüljön: jogod van a magánélethez, illetve ahhoz, hogy tudd, mi történik veled és az eszközeiddel.

A cél nem az, hogy ellenőrzés alatt tartsanak, hanem hogy segítsenek neked biztonságosan használni az internetet, és megtanítsanak a tudatos döntéshozatalra.

– Mit tehetünk, kihez fordulhatunk, ha visszaélést tapasztalunk?

– Ha valamitől rossz érzésed van, ami az interneten – vagy akár máshol – történik, ne félj segítséget kérni! Nem vagy egyedül, sok felnőtt van körülötted, aki tud segíteni. Beszélhetsz a szüleiddel, tanárral, az iskolai tanácsadóval, vagy akár az interneten keresztül is kérhetsz segítséget például a Kék Vonaltól (<https://kek-vonal.hu/>), akikkel akár név nélkül is telefonálhatsz vagy chatelhatsz. A legfontosabb, hogy ne maradj egyedül a gondoddal.

Ha jelentünk egy visszaélést, azzal védjük magunkat és másokat is, és segítünk, hogy az online tér barátságosabb és biztonságosabb legyen mindenki számára.

Országos gyermeksegélyvonal – Telefonul Copilului: 116-111

További cikkeket, anyagokat találhatsz a témában a YELON oldalán. *A Yelon (You are not aLONe) a Hintalovon Gyermejjogi Alapítvány programja, és arról szól, hogy nem vagy egyedül.*

Küzdelem az álhírek ellen

Az álhíreket gyakran mai problémának gondoljuk, amely az internettel, az okostelefonnal, a közösségi médiával együtt jelent meg. Ha azonban alaposabban megnézzük, hogy a történelem során hány meg hány, igazságosságért folytatott küzdelem szerves része volt az álhírek elleni harc is, rájövünk, hogy terjedésük sokkal régebbi jelenség, mint a technológia.

Az egyik legfontosabb különbség a régebbi korokhoz képest a hírek terjedésének sebessége és a távolság, ahová eljut egy-egy hír. Ma az információ másodpercek alatt röpül át országokon, és egyetlen üzenet milliókhoz is elérhet, mielőtt bárki ellenőrizni tudná hitelességét.

Az álhírek sok-sok információt hordoznak, és árulkodnak arról is, hogy milyen félelmek, remények vagy nézeteltérések vannak egy társadalomban.

Kiolvashatjuk belőlük, hogy milyen dolgokra figyelnek fel gyorsan az emberek, mit tekintenek veszélyesnek vagy izgalmasnak.

Miért terjednek gyorsan?

Amikor egy hamis állítás gyorsan terjed, az ritkán történik azért, mert az emberek gondatlanok. Inkább az lehet az oka, hogy összhangban van azzal, amit egy közösség amúgy is gondol, érez vagy tapasztal. Egy hamis történet sikerét gyakran az határozza meg, hogy mennyire erősíti meg a csoport hiedelmeit, félelmeit vagy reményeit. Ez nem makacsság: az emberek természetes módon jobban megbíznak a saját közösségükből érkező információkban, legyen szó osztálytársakról, családról vagy online közösségről.

Az álhírek terjedését az identitásunk, az érzelmeink és a technológia együtt alakítja. Mindannyiunk világvéleményét befolyásolja, hogy honnan származunk, hány évesek vagyunk, milyen élményeink voltak, ezért egy hírnél nem csak azt nézzük, igaz-e, hanem azt is, hogy beleillik-e abba, ahogyan a világot látjuk. Ugyanaz a hír teljesen máshogy hathat két különböző

csoporthoz, mert mindenki a saját „szemüvegén” keresztül értelmez mindent. Az érzelmek is gyorsítják a terjedést: a dühöt vagy félelmet kiváltó posztok sokkal gyorsabban futnak körbe az interneten, mint a nyugodt, kifejtett magyarázatok. Ráadásul az algoritmusok a rövid, könnyen és gyorsan fogyasztható tartalmaknak kedveznek.

Harc a megbízható információkért

A lengyel Szolidaritás: amikor a nyomtató lett a szabadság fegyvere

A Szolidaritás mozgalom az 1980-as években indult Lengyelországban, abban a korban, amikor az állami média, hasonlóan a romániai vagy magyarországi helyzethez, szinte teljes mértékben ellenőrzése alá vonta a nyilvánosságot. A hírek nagy része propaganda* volt, azt mondták el, amit a hatalom szeretett volna, hogy az emberek gondoljanak.

A sztrájkoló munkások gyorsan rájöttek, hogy megbízható információk nélkül nem lehet bizalmat építeni az emberek között. Ezért titkos nyomdákat hoztak létre pincékben, padlásokon, sőt, néha gyárak eldugott sarkaiban. Földalatti újságokat készítettek, ezek olyan információkat tartalmaztak, amelyekről nem lehetett máshol olvasni: mi történik valójában a sztrájkokban, hol vannak lezárt tartózkodások, milyen új szervezkedések indulnak, mit gondolnak a munkások a saját helyzetükről?

A „másolt újságok” kézzel kézre jártak, néha futárok vitték őket, néha egyszerűen bedugták a szomszéd postaládájába éjjel.

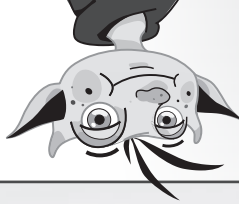
A Szolidaritás megmutatta, hogy az információhoz való hozzáférés nem luxus, és a papír és a tinta is lehet forradalmi technológia.

Dél-Afrika: amikor a diákok kimondták, hogy a tankönyv propaganda

A 20. század második felében Dél-Afrikában az apartheid** nemcsak törvényekkel tartotta fenn a faji megkülönböztetést, hanem azzal is, hogy az oktatást a propaganda eszközeként tette. A fekete diákokat rossz minőségű iskolákba kényszerítették, és olyan tankönyveket kaptak, amelyekben rendszerint arról írtak, hogy az afrikai emberek kevesebbre képesek, kevesebbet érdemelnek, és nem kell részt venniük az ország döntéseiben.

SAMIZDAT

1976-ban Sowelóban a diákok fellázdak. Több ezren szerveztek békés menetet, hogy tiltakozzanak az oktatási rendszer ellen. A hatalom erőszakkal válaszolt. A tüntetés világszerte ismertté vált, és ekkor kezdte megérteni a világ, hogy az apartheid nemcsak fizikailag elnyomó, hanem információs szinten is manipuláló rendszer. A diákok földalatti közösségi csoportokat hoztak létre, ahol megosztották egymással a valódi történelemtudást, cikkeket, leleplező anyagokat, mindazt, amit az iskolák tiltottak.

Charta '77 és a szamizdat: amikor a tiltott könyvek gyorsabban terjedtek, mint a cenzúra

Csehszlovákiában az 1970-es években a vezetés olyan szigorú cenzúrát működtetett, hogy rengeteg könyv, vers, újságcikk vagy politikai írás egyszerűen nem jelenhetett meg. Emiatt létrejöttek a *szamizdat* kiadványok: olyan gépelt vagy kézzel összeállított kötetek, amelyeket titokban sokszorosítottak és terjesztettek. A legtöbb példány kis, vékony füzet volt, és egy-egy futár vitte tovább a következő olvasónak.

A Charta '77 mozgalom ezekre a hálózatokra támaszkodott. A mozgalom tagjai jogsértéseket dokumentáltak, kritikákat írtak, emberi jogi jelentéseket állítottak össze, majd szamizdatként terjesztették őket. A cenzúra pedig tehetetlen volt. Hiába tiltottak be egy szöveget, a rendszer fogaskerekei nem működtek olyan gyorsan, mint a közösség, amely azért dolgozott, hogy a lehető legtöbb emberhez eljuttassa a megbízható forrású írásokat.

Közösségi kezdeményezések az álhírek terjedése ellen

Hongkong: fiatalok által szervezett ellenőrző pontok

A hongkongi diákszervezetek a 2014-es tiltakozások idején saját, informális ellenőrző állomásokat hoztak létre. Ezeket köztereken vagy egyetemi udvarokban alakították ki, hogy összegyűjtsék és összehasonlítsák a különböző forrásokból érkező információkat. A cél nem az volt, hogy bárkit „kijavítsanak”, hanem hogy közös tudást építsenek: mely információk igazolhatók, melyeket érdemes még ellenőrizni?

Kenyai WhatsApp-hálózatok: helyi közösségek álhírfigyelése

A kenyai városokban, különösen a járvány idején, fiatalok által vezetett WhatsApp-csoportok jöttek létre, amelyek a gyorsan terjedő üzenetek valóságtartalmát vizsgálták. A tagok összehasonlították a különböző forrásokból származó állításokat, és jelezték egymásnak, ha ellentmondást találtak. Mivel sok ember számára ezek a privát csoportok jelentik az elsődleges információforrást, a fiatalok munkája

különösen fontos volt: megmutatta, hogy az álhírek elleni védekezés gyakran alulról indul.

TikTok-tudásmegosztás

A TikTokon is sok fiatal küzd az álhírek ellen. Az egyik legismertebb ilyen kezdeményezés az amerikai *Gen-Z for Change* nevű csoport. Tagjai videókkal próbálják megcáfolni a téves információkat a politikáról, a társadalmi kérdésekről, a klímaváltozásról vagy a környezetvédelemről. Nem hivatalos szakértők, hanem fiatalok, akik saját nyelvükön, vizuális stílusukkal és humorukkal szólítják meg kortársaikat.

Az álhírek jönnek-mennek

A fenti példák jól látszik, hogy álhírek mindig is voltak és lesznek, akár diktatórikus, akár demokratikus rendszerben élünk. Van, amikor politikai érdekek mozgatják őket, máskor egyszerű félreértések vagy félelmek torzítják az információt, de a jelenség lényege ugyanaz: a történetek hatással vannak arra, ahogyan látjuk a világot és egymást.

Az is nagyon fontos, hogy nem csupán információfogyasztók vagyunk.

Az online térben mi magunk is folyamatosan gyártjuk a tartalmakat, amit megosztunk, megkérdőjelezünk vagy kiemelünk, az mind formálja mások véleményét, sokszor akár kontinenseken átívelően is.

Ez a hatás felelősséget jelent – ugyanakkor lehetőséget is. Lehetőséget arra, hogy olyan online közeget építsünk, ahol a pontosság, a kíváncsiság és a közös megértés nagyobb értéket képvisel, mint a félelem, a zaj vagy a gyors felháborodás.

Az álhírek elleni küzdelem végső soron nem arról szól, hogy minden hibát kiiktassunk, ez lehetetlen volna. Sokkal inkább arról, hogy olyan közösségeket hozzunk létre, ahol az igazságnak van tere megszólalni, ahol a kérdés nem gyengeség, hanem a gondolkodás része. Ha az információt nem kész terméként látjuk, hanem közös munkaként, jóval kevésbé leszünk kiszolgáltatva az álhíreknek, és annál inkább képesek leszünk érteni, hogyan működik a világ körülöttünk.

***propaganda:** olyan információ, amelyet szándékosan azért terjesztenek, hogy valamilyen irányba befolyásolják az emberek gondolkodását. A mindennapi beszédben gyakran használjuk a *propaganda* szót politikai tevékenységek leírására, ugyanis a politikai kampányok gyakran az információk és a valóság befolyásolásával próbálják elérni a céljukat.

****apartheid:** olyan rendszer volt Dél-Afrikában a 20. század közepén, amelyben a törvények bőrszín alapján választották szét az embereket, a fehér lakosságnak több joga volt, mint a fekete bőrű lakosságnak.

Elmének teremő ereje

Az utóbbi lapszámokban a manipuláció különböző formáival foglalkoztunk. Most egy olyan jelenséget vizsgálunk meg, amely első ránézésre ártalmatlannak, sőt vonzóknak tűnik: az elme teremő erejét, vagyis a manifesztációt. Megnézzük, mit írnak róla az interneten, és mit mond erről a tudomány.

Év elején mindenki más emberré akar válni. Nem tudom, megajándékozott-e már az algoritmus olyan videókkal, amelyekben fiatalok mutatják be a „sikeres emberek” tökéletesre szerkesztett reggeli rutinját. Hajnali 5-kor kelnek, edzeni mennek, tápláló reggelit fogyasztanak. Leülnek, naplót írnak, a tükörbe nézve megerősítő mondatokkal buzdítják magukat, kristályokat szorongatnak a markukban... A sort a végtelenségig lehetne folytatni – különösen, ha az algoritmus úgy dönt, hogy épp spirituális napod van.

A bemutatott technikák egy része valóban segítheti a pozitívabb mentális állapotot, jobb kedvre derít, mások inkább látványelemek. Alapvetően minden apró szokásnak, rituálnak helye lehet az életben, viszont 2026-ban kifejezetten fontos lenne, hogy a kritikai gondolkodásunkat elővegyük, ha az interneten szembejön velünk egy-egy információ.

Mi az a manifesztáció?

A szó eredetileg megnyilvánulást jelent. A recept egyszerű: naponta többször ülj le teljes meditatív csendben, és képzeld el, amit teremteni szeretnél. Semmi másra nincs szükség, csak a képzeletedre. A gond ott kezdődik, amikor mindebből az jön le, hogy a pusztán elképzelés már bőven helyettesíti a tervezést és a munkát, és ettől majd ott terem a Lamborghini a garázsban. (Nem fog.)

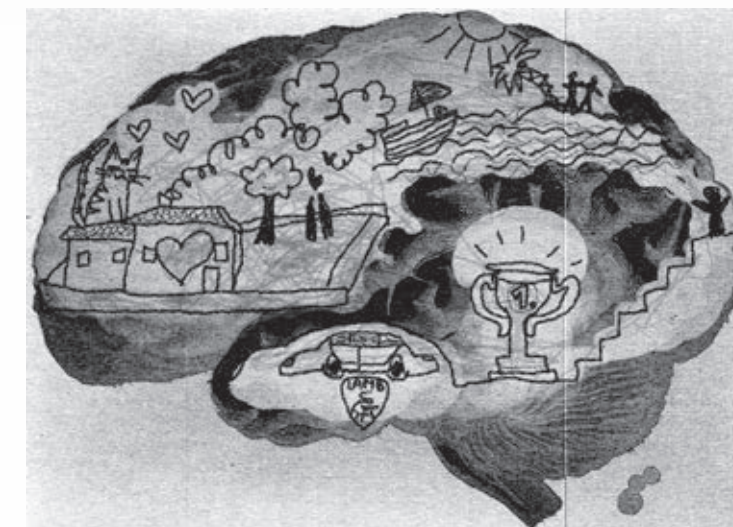
Ha a manifesztációt lecsupaszítjuk a magyarázatoktól, két nagyon is kutatható jelenség marad: *a fókuszált célkitűzés és a vizualizáció.* A modern pszichológia elég egyértelműen kimondja, hogy amire gyakran gondolsz, az befolyásolja a viselkedésedet, az önképedet és végső soron az eredményeidet is.

Mit mond erről a tudomány?

Dr. Carol Dweck évtizedekig kutatta, mi áll a siker mögött. A következtetése: ha elhiszük, hogy képesek vagyunk fejlődni, akkor nagyobb eséllyel dolgozni is fogunk érte. Nem elég

az elképzelés, a cselekvés viszi előre a történetet. (Igen, ez az a rész, amelyet minden tanár elmond, és amelyet minden diák remél, hogy nem igaz. ☹️)

Következzen a második érdekesség! A *retikuláris aktiváló rendszer* a tudatalatti kapuja, amely megszűri az elmédhez érkező, elképesztő mennyiségű adatot. Valójában ez egy apró idegi hálózat az agytörzsben, amely eldönti, mire figyelsz oda.

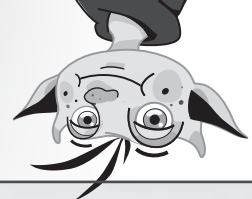
Ezért történik például, hogy ha kinézel magadnak egy menő cipőt, hirtelen minden második ember abban lépked. Nem lett több belőle – csak „ráállt a szemed”.

És ha már képzelet: amikor behunyod a szemed, és máris a Lamborghini kormányja mögött látod magad, az agyad elkezd aktiválni ugyanazokat az idegpályákat, mintha tényleg ott ülnél. Ugyanez zajlik akkor is, amikor vasárnap délután előre szorongsz a hétfői felelés miatt: a tested készül a csatára, miközben a csata még sehol.

Motivációs tábla – hogyan használd jól?

Zárásként bemutatok egy gyakorlatot, amely tényleg működik. Jól használható motiválóeszköz – nem azért, mert mágikusan bevonzza a célokat, hanem mert fókuszban tartja őket. Ha képekkel, kulcsszavakkal, idézetekkel jeleníted meg a céljaidat, vágyaidat és álmaidat, az folyamatosan emlékeztet, hogy merre tartasz. ▶▶

AMBRUS BARBARA RENÁTA

Az arany szívű lány

3. fejezet

Másnap fáradtan ébredtem. Alig tudtam kimászni az ágyból. Nem tudtam, mi van velem, általában élénkebben kelek. Megmosakodtam, de a hideg víz sem segített az álomosságomon. Megfésülködtem, és befontam a hajam. Ezután felöltöztem, majd ellenőriztem magam a tükörben. Megigazítottam a piros kötött felsőmet, és kimentem a nappaliba. Édesapa már elment dolgozni, édesanyja éppen kávézott. Az asztal meg volt terítve a reggelihez.

– Jó reggelt! – köszöntem bágyadtan.
 – Jó reggelt! Hogy aludtál? – kérdezte anya.
 – Rosszul – feleltem őszintén.
 – Igyál egy kis teát, az majd segít. Mit kérsz reggelire? – érdeklődött.
 – Rántottát. És mentateát kérek – mondtam. Közben korogott a gyomrom egy keserveset.

Anya a konyhába ment, és hallottam, ahogy elővesz egy serpenyőt, és elkészíti a tojást. Nem sokkal később visszajött, és a tányéromra pakolta a gőzölgő rántottát.

– Ma meddig leszel iskolában? – kérdezte, ahogy leült mellém.

– Kettőig. Ma felelünk fizikából – válaszoltam, és elkezdtem falatozni.

– Tanultál? – kérdezte fürkésző tekintettel.
 – Igen – füllentettem.

Befejeztem a reggelit, felhörpintettem a teát, majd vállamra vettem a táskámat, felhúztam a cipőmet, és kimentem a kapuba Pannához.

– Segítesz fizikából? – mondta köszönés helyett.

A 13 éves szerző a csomafalvi Köllő Miklós Általános Iskola hetedikes diákja. A novemberi Cimborában olvashattátok első regényének kezdőfejezetét.

– Szia, elmagyarázhatom, ha akarod – feleltem nyugodtan, de görcsbe rándult a gyomrom Pannától.

– Nem kell – rázta meg a fejét. – Csak másolni akarok rólad.

– Jó, nekem mindegy – vontam meg a vállam kissé feszülten.

Aztán elindultunk az iskolába. Nemsokára bekanyarodtunk a Kossuth utca sarkán, és megérkeztünk a Kossuth Lajos Általános Iskolához. Bementünk a főbejáraton, fel az emeletre, be az osztályba. Amikor beléptünk, már javában folyt a készülődés, hisz fizika volt az első.

Leültünk az első sorba az ablak melletti két padhoz, Panna kívül, én belül. Aztán elővettük a könyvet és a füzetet. Próbáltam tanulni. Nem volt nehéz, mindig is gyorsan jegyeztem meg dolgokat, úgyhogy fáradtságom ellenére sikerült a lényegét felfogni.

Eközben sorra odajött hozzám majdnem mindenki, hogy segítséget kérjen. Készségesen

Így készítsd el!

- Gondold át, milyen életet szeretnél egy év múlva.
- Gyűjts képeket, szövegeket, amelyek ezt a vágyott életet jelenítik meg. Először csak minden konkrét cél nélkül szedd össze azokat a szimbólumokat, amelyek kézzelfoghatóbbá teszik az álmaidban megszületett életérzést.
- Javaslom, hogy vízszintesen tartsd a lapot, hiszen így jobban illeszkedik az emberi látáshoz. Kísérletezz az elrendezéssel, majd ragaszd fel a képeket, szövegeket. Ha szeretnéd, tovább díszítheted a képet.
- Tedd jól látható helyre, ahol naponta emlékeztet a céljaidra.

elmagyaráztam mindenkinek, mi az az erő, és örültem, mert így legalább átismételtem az anyagot.

Néhány perc múlva a csengő jelezte, hogy kezdődik az óra, és bejött a fizikatanár kárörvendő mosollyal az arcán. Néha úgy érzem, egyszerűen szeret diákokat kínozni. Elsőnek Panna ment ki felelni. Kilenc kérdésre kellett válaszolnia, ebből kettőt nem tudott, így nyolcast kapott. Ezután előbb Zsombi, majd Kata felelt. Zsombi hetest, Kata kilencest kapott.

Végül engem szólított fel a tanár. Alig tudtam koncentrálni, így az első két kérdést elrontottam. Próbáltam javítani a helyzeten, de hiába mondtam el mindent, amit tudtam. Kivítem az ellenőrzőmet a katedrához, és csalódottan láttam, hogy nyolcast ír be. Úgy éreztem, mindjárt elsírom magam. Nyeltem a könnyeimet.

Szerencsémre pont akkor csengettek. Letettem az ellenőrzőmet a padra, és kirohantam az osztályból. A folyosó végéig szaladtam, aztán bekanyarodtam a mosdóba. Könnyes szemmel befutottam egy szabad fülkébe. Lekuporodtam a sarokba, és hagytam, hogy a sírás elhatalmasodjon rajtam.

Hogy történhetett ez meg? Soha nem kaptam még csak kilencest sem! Nem hagytam nyugodni a gondolat, hogy elbuktam. Most aztán Pannának nagyobb átlaga lesz, mint nekem. Nem hagyhatom, hogy bárki jobb legyen nálam! Ahogy ezen sajnálkoztam, lépéseket hallottam, majd valaki bekopogott.

– Andi, odabent vagy? – hallottam Anna hangját. – Minden rendben?

– Hagyj békén!

Egyedül akartam lenni. Tudtam, hogy ezt senki sem érti meg igazán, főleg nem Laura barátai. Nem akartam visszamenni az osztályba. Azt hittem, kigúnyolnak majd. De vége volt a szünetnek, és vissza kellett mennem románórára.

Kiléptem a fülkéből, és a mosdókagylóhoz mentem. Anna már kiment. Megmostam az arcomat, és mély levegőt vettem. Próbáltam lenyugodni, de képtelen voltam lenyelni, hogy nyolcast kaptam. Kimentem a mosdóból, és sietve indultam vissza az osztályba. Amint beléptem, az osztálytársaim elkezdtek kérdezősködni.

– Mi az, sírtál? – kérdezte megdöbbenve Kata.

– Egy nyolcas miatt? – hitetlenkedett Sanyi.

– Én, mondjuk, bukok fizikából, de se baj – forgatta a szemét gúnyosan Viki.

– Sírni egy jegy miatt! – legyintett megvetően Laura.

– Értelmetlen dolog. Még kijavíthatod – nyugtatott Anna.

– Igen, bár lehet, hogy már nem leszel első tanuló... De attól még nem dől össze a világ – tette hozzá Zsombi.

Csak ez hiányzott. Néhány másodpercig álltam ott magamba roskadva. Aztán körülnéztem. Csupa barátságos, befogadó arc nézett vissza rám. Ilyennek még soha nem láttam őket. Úgy néztek rám, mintha egy volnék közülük. És ekkor valami melegség öntött el. És megkönnyebbülés. Lehet, hogy nem leszek első tanuló, de végre tartozom valahová. Végre befogadtak!

– Nahát... köszi, srácok – hebegtem.

Csak később jöttem rá, a következő órán, hogy a melegség, amit éreztem, az nem más, mint a hála. Hálás voltam nekik. Bármennyire próbáltam figyelni magyarórán, végig ez az érzés

bizsergetett belül, elterelve a gondolataimat. Végül szünetet jelzett a csengő, és én lementem az udvarra. A friss levegő mindig segít kitisztítani a fejem.

Amint kiléptem az ajtón, éreztem, ahogy lágy szellő cirógatja az arcomat. A napsütés betöltötte az egész udvart, kellemes nyári időt idézve elő. A focipálya felől harsány kacagás hallatszott, a tornateremből sietve jöttek ki az ötödikesek. A fák árnyékában Laura és a társasága csevegett kedélyesen, Panna is köztük volt. Mély levegőt vettem. Hársfa illata töltötte meg az orromat, és elrendeződtek a gondolataim. Elindultam a fal mellett, és, nagy ívben elkerülve a viharászó lányokat, tovább sétáltam.

Befogadtak! Próbáltam feldolgozni, szokni a gondolatot. Most már valóban része vagyok az osztálynak. De miért? Nyolcast kaptam, gondolkodtam el. Az osztálytársaim gyakran kapnak nyolcast, tehát olyan lettem, mint ők. Keserű pillantást vetettem a pletykáló bandára. Anna éppen átölelte Pannát, és nevettek valamin. Talán, ha mostantól csak átlagosan teljesítenék, lennének barátaim az osztályból. És már nem lenne szükségem Pannára, jutott hirtelen eszembe. Ez a megoldás!

De van egy bökkenő. Mit fog szólni édesanyja? Szinte már láttam magam előtt, ahogy szigorúan rám néz a szögletes szemüvege mögül, és azt mondja: „Nem fogom engedni, hogy lerontsd a jegyedet holmi fruskák miatt!”

Gondolataimból a csengő hangja zökkenett ki. Sarkon fordultam, és elindultam a bejárat felé. Igyekeztem figyelmen kívül hagyni Lauráék idegesítő vihogását. Elindultam felfelé a lépcsőn, de valaki megragadta a karomat.

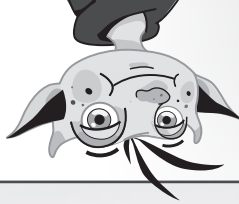
– Andi, várj! – szólalt meg egy csilingelő hang a hátam mögül. Viki volt az, Laura egyik barátjánője.

– Mi az? – kérdeztem visszaneézve.

– Van kedved velünk ülni bioszon? – kérdezte, majd elengedte a karomat, és zavartan elmosolyodott. – Gondoltuk, beszélgethetnénk. Érdekelne, miért vesztetek össze Pannával – mondta magyarázatképpen, majd hozzátette: – Ne értsd félre, nem akarlak megsérteni, de Panna szerint azt mondtad, hogy többet nem leszel a barátja, mert nem érti a fizikát, de ebben mind kételkedünk. Hiszen még nekünk is sokszor segítesz.

Erre még nem gondoltam így. Bár szeretek másoknak segíteni, mostanában tényleg nagyon kedvetlen vagyok. De csak mert folyton fáradtnak érzem magam. Lehet, hogy ez az egész csak félreértés volt, és Pannával megint legjobb barátok lehetünk? Ráadásul Lauráék is látnák, hogy nem vagyok fura, és leszállnának rólam. Fellobbant bennem a remény tüze, és eltöltötte az egész testemet.

– Persze, szívesen elmesélem, mi történt. Igazából nem veszünk össze. Szerintem ez csak félreértés – feleltem végül izgatottan.

Ahogy Vikivel beléptünk a kabinetbe, Laura elmosolyodott és magához intett. A terem végében megpillantottam a különböző grafikonokat és ábrákat, aztán végigsiklott a tekintetem a padosorokon, végül a katedrán és a táblán. Megakadt a szemem a bal oldali szekrényeken, amelyek tele voltak mikroszkópokkal, különböző csontokkal és makettekkel, és jobboldalt az ablakpárkányokon, amelyeken számomra ismeretlen növények álltak.

Hátramentünk és leültünk az utolsó sorba. Laura, Anna és Panna társaságában, hátrafordult. Neki hosszú, göndör fürtök hulltak a vállára, Anna két fonatot hordott. Panna kontyot viselt, Viki lófarkat. Mind a négy szőke lány kíváncsian nézett rám, csak Panna pislogott megszeppenve.

– Akkor halljuk! Mi történt igazából? – kérdezte Laura kíváncsian, a maga nyájas, hízelgő hangján.

– Szívesen elmesélem, de előbb hallani akarom Panna változatát – mondtam, és Panna kék szemébe fúrtam a tekintetemet. Régi barátom lehajtotta a fejét.

– N-nos, tegnap arra kértem Andit, hogy segítsen fizikából, mire ő megharagudott, és hozzám se szólt egész álló nap. És... hát körülbelül ennyi – motyogta.

– Nekünk az előbb nem ezt mondtad! – nézett rá kérdően Anna.

– Majd én elmondom, igazából mit mesélt az imént a fa alatt – ajánlotta Viki.

– Jól van, halljuk! – mondtam érdeklődve.

– Azt mondta, hogy tegnap, amikor megkért téged, hogy segíts fizikából, te elkezdted sértegetni, és rámeredtél, hogy te nem leszel olyasvalaki barátja, aki nem érti az ilyen egyszerű dolgokat, és ha már erre sem képes, többé szóba se fogsz állni vele. Panna szerint mindezek ellenére, titokban lemásoltad róla a matekot, és folyton utánzod őt. Ráadásul most nyolcast kaptál te is. Ezt mondta, igaz, lányok? – fordult végül vissza Annához és Laurához. Mindketten bólogtak.

– Miért hazudtál nekünk, Panna? – meredt rá Anna, zöld szemével bosszúsán méregetve a lányt.

– Mert... mert... – kereste a szavakat, de hiába.

– Akkor minden más is hazugság, amit Andiról mondtál? – kérdezte Viki.

– Mit mondott rólam? – kérdeztem, meglepődést színlelve. Úgy éreztem, a legjobb, ha nem tudják, hogy hallgatóztam tegnap.

– Most már nem fontos – legyintett Laura közömbösen, de látszott, ahogy elpirult. Bizonyára szégyellte magát, amiért elhitte a rólam terjesztett pletykákat. Panna felállt, és égő arccal átült az első sorba. Aztán bejött a biosztanár. Nem akartam utánamenni.

Az egész órát azzal töltöttük, hogy ismerkedtünk egymással. Még mindig idegesített Laura nyájas hangja, Anna vihogása, és az is, hogy Viki folyton a haját igazgatja, de mint kiderült, Anna is nagyon szereti a természetet. Azt is

megtudtam, hogy Viki fuvolázik, és hogy Laura szeret rajzolni. Mire elkezdődött a szünet, mindhármukkal találtam közös témát.

– Tudod, Andi, eddig furcsának találtalak. Elvégre mindig csendben vagy, nem keresed senki társaságát, olyan, mintha teljesen máshol lennél fejben. De most, hogy megismertelek, nagyon kedvellek. Bocsi, hogy annyit cikiztelek – mondta óvatos mosollyal Anna, ahogy az osztály felé tartottunk.

– Igen, klassz csaj vagy! – bólintott egyetértően Viki.

– Úgy van! – helyeselt Laura is.

Jólesett ezt hallani. Magyarórán a *Toldi*-ből feleltem. Az első néhány kérdést helyesen megválaszoltam, de utána elakadtam. Nyolcast kaptam fizikából, és az osztály befogadott. Még Laura társasága is megbékélt velem. Eszembe jutott a hála és a megkönnyebbülés, amit éreztem. Továbbra is átlagosan kell teljesítenem, döntöttem el.

– Még egy kérdés – mondta a magyartanárnő. – Hogy hívják Toldi testvérét?

– Lajos király? – kérdeztem vissza bátortalanul, miközben alig tudtam visszafojtani a nevetésemet. A tanárnő elkerekedett szemmel nézett rám. Minden diák röhögésben tört ki. Jó érzés volt megnevetetni az osztálytársaimat. Végül kilenccel írt be a tanárnő, de nem bántam.

Amikor kicsengettek, Laura és bandája lement az udvarra. Panna nem csatlakozott a társasághoz. Ettől elbizonytalanodtam. Először Panna miatt álltam szóba velük. De... végül is nem olyan rosszak Lauráék. Követtem őket a hársfa alá. Örömmel fogadtak.

*

Iskola után is együtt lógtunk. Kis idő elteltével minden délutánomat Lauráékkal töltöttem. Ha feleltünk vagy felmérőt írtunk valamiből, csak óra előtt ismételtük át az anyagot, és csak annyit írtam le, hogy nyolcast vagy kilenccel kapjak.

Édesanyjának bizonyára feltűnt, hogy egyre többször kapok a szokásosnál gyengébb jegyeket, de nem szólt egy szót sem. Neki egyelőre csak annyit mondtam, hogy kezdek jól kijönni az osztálytársaimmal, ezért lógok mostanában annyit velük. Szerettem az új barátaimat. Megvoltak a maguk hibái, de jó volt kifesteni egymás körmét, együtt sétálni, és még a pletykázkodást is élveztem. Pannával azóta nem beszélünk, átültem Lauráék közé, Viki lett a padtársam. Ez így ment a következő két hétben.

(folytatjuk)

Mi úszik a bankjegyeken?

Elúszott a pénz, mondjuk, ha valamilyen váratlan esemény miatt a megszerzett pénz hirtelen elfogy. Ám ha valaki úgy él, mint hal a vízben, akkor ott valószínűleg nincs gond az anyagiakkal. Ebben a lapszámban olyan bankjegyeket mutatok be, amelyekon vízi élőlények, elsősorban halak szerepelnek – politikusok, épületek mellett vagy helyett. Furcsának tűnhet a halak megjelenése a pénzekon, de ha arra gondolunk, hogy a világ országainak háromnegyede tengerparttal rendelkezik, és nagyon sokan a tengerből élnek, akkor talán érthető.

Nézzük néhány érdekes példát. Costa Rica 2000 colónos bankjegyén egy korallzátony környezete látható, rajta bikacápával. A cápatámadási statisztikák szerint ez a faj az emberre nézve a harmadik legveszedelmesebb cápafaj. A bankjegyén a bikacápa mellett vörös tengericsillag, tengeritollak, teknősök is láthatók. Fontosságukat jelzi, hogy a fajok neve is szerepel spanyolul és latinul a bankjegyekon. A 2013-as és 2018-as kiadás között számos eltérés található, de a fajok változatlanok.

Szintén 2000-es bankjegyre, az ugandai schillingre került a nílusi tilápia, amely egy édesvízi sügér faj. Az ország nem rendelkezik tengerparttal, viszont büszkélkedhet a világ harmadik legnagyobb tavával, a Viktória-tóval, amelynek ugandai részén ered a Nílus.

A norvégiai 200 koronás bankjegyén egy atlanti tőkehal úszik. Ez a halfaj igen értékes az ipari halászat számára.

Igen látványos a bahamai 100 dolláros bankjegy (ebből sajnos nincs a gyűjteményemben), amelyen

Korallzátony Costa Rica 2000 colónos bankjegyén, előtérben a bikacápával. A bikacápa, amely a meleg, sekély vizeket kedveli, néha fürdőzőkre is rátámad.

Az ugandai 2000 schillingesen a nílusi tilápia szerepel.

egy kék lazac (kék marlin) néz velünk – kis képzelettel élve – farkasszemet. Első ránézésre kardhalszerűnek láthatnak vélhetnénk, hiszen hegyes „kardot” visel az orrán, de attól sok mindenben különbözik.

Végül két teknősfajt is bemutatok. Az egyik a 20 bolivárosos, Venezuela már forgalomból kivont bankjegyén, a másik a brazil 2 reáloson van. Előbbin két „kritikusan veszélyeztetett” (az elmúlt évtizedekben a populáció több mint 80 százalékos csökkenését tapasztalták) közönséges cserepes teknős úszik, utóbbin négy egyed cserepes teknős látható, egyikük közelképben. A faj bankjegyén való szerepeltetése a brazil biológiai sokféleségre és a fajok védelmének fontosságára hívja fel a figyelmet.

Még annyi „halas” hír ide kívánczik, hogy a 2024-es év bankjegyének a bermudai 5 dollárost választották. Ezen a bahamai 100 dollárosnál bemutatott kéklazac található. Érdekesség, hogy szerepel rajta III. Károly angol király is.

A venezuelai 20 boliváros bankjegynek csak a teknősökért rajongók és pénzügyítők örülnek, vásárlási értéke nincs, már kivonták forgalomból.

Janikovszky Éva könyvei a hálóban

		Jékely Zoltán regénye	Neurális	Rendelő!	Európai pénznem rövidítve		Mozgó levegő	1.
2.						Ü	Kétes! Amper	
Utazási iroda felhívása lehet (két szó)								
Tiltószó				Rövidíteni kezd! Nem látszik a fától!			Méla egyne-mű betűi Párosan lelő!	
A szén és a germánium vegyjele					Legendás hős (Vilmos) Papírra vet			
Nyújtófa (tájszóval)							Méter	
Nyeremény része!							... meg-vénülünk (Jókai)	
	3.	Keretben van!	Becézett Anikó	A fánk fele! Amerikai énekesnő v. (Laura)	Dr. ... (amerikai rapper) Argentin borászat (SELIZ)		E napon Páratlan sejt!	
4.							Hazai folyó Hova indul!	
A király ... (magyar népmese)						Sport-biztatás Némán fut!		
Áradni kezd!		Kirakó-darabok! Omlik		Nyakon csip Kolumbia fővárosa			Az elején enged! Esni kezd az eső	
Erek!			Katonai irat Nitrogén			Gyep közepe! Keresni kezd!	Gramm Csatornában folyik	
Haza			N	Páros borász! Az elsüllyedt ... (Ady-vers)		Fekete István golyója Kipling kígyója		Benne van a korban
Iskola-kezdés!			Zugkocsma része! Háromszéki várrom		Ádám ... Évát (Zanzibar-dal) Lengyel pénz-nem röv.			
Kongói focista (Botomotoi-tó Litimba)				Búcsúzó köszönés Francia arany		Védelmi építmény Fém-darabok!		
... a vonat (Takáts Tamás-dal)					Feszítő Kérdő-szócska			
	E						Kolozs megyei város	

Cimbi képtára

LADÓ ÁGOTA

Tél, Aurel Ciupe szemével

Decemberben még arra készültem, hogy ezen a télen sem lesz részünk igazi havazásban és vastag hótakaróban, de nagyon örülök, hogy tévedtem! Aurel Ciupe *Tél madáretetővel* című festményét így nem kell vágyakozva szemlélünk, hanem valóban átérezhetjük a hófödte kert csendes békéjét. Ez a festmény szavak nélkül mondja el, mit jelenthet a tél: megállás, visszavonulás a tavasz, a nyár és az ősz minden izgalmával együtt, az év során kiporolt szőnyegeknek, a kerítés felújításának, a madáretető újrafestésének és a falevelek hullásának emlékével. Csend, amelyben hagyjuk, hogy valami nálunk nagyobb erő irányítsa az életet.

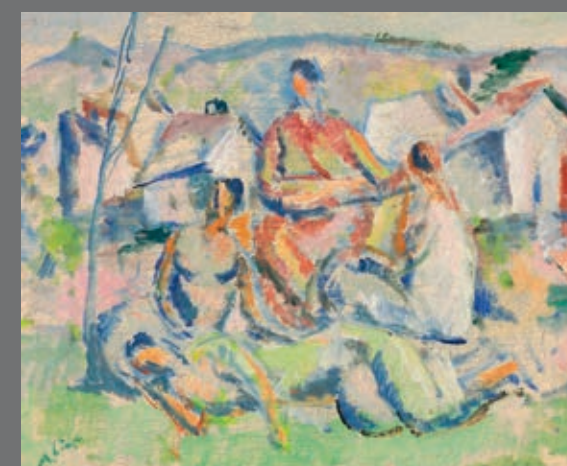
Aurel Ciupe 1900-ban született Lugoson, a mai Temes megyében. Már gyermekként

Tél madáretetővel, 1974, olaj, vászon, Maros Megyei Múzeum, reprodukció: Mihai Stoica / MMM

A kertben, 1928, olaj, vászon, magánygyűjtemény, reprodukció: Feleki István / Quadro Archívum

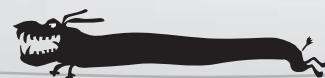

Kompozíció nőalakokkal, é. n., olaj, vászon, magánygyűjtemény, reprodukció: Borsos Mihály / Quadro Archívum

sz szenvedélyévé vált a festés, figyelmét egyre inkább erre összpontosította. Visszaemlékezéseiben úgy fogalmazott: más tantárgyból éppen csak annyit tanult, hogy ne bukjon meg. Festészeti tudását azonban szüntelenül gyarapította: kezdetben, még kamaszként Nagybányán, majd Bukarestben, Párizsban, Jászvásáron (Iasi), Rómában. Később művészetet oktatott, illetve képtárakban dolgozott Kolozsváron, Marosvásárhelyen és Temesváron.

Bevallom őszintén, amikor először találkoztam Aurel Ciupe egyik festményével, nem tetszett. Úgy éreztem, mintha nem lenne befejezve. Ha jobban megfigyelem, most már értem, hogy az elsőre esetlennek, véletlenszerűnek, elnagyoltnak tűnő, lágy ecsetvonásokból összeálló téli táj csak így jöhet létre. Ezt nem lehetne másképp.

Ha mostanában Marosvásárhelyen jársz, a Kultúrpalotában szép gyűjteményes kiállítást láthatsz Aurel Ciupe alkotásaiból.

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT!

Előfizetési díj: **40 lej**
(a 2025–26-os tanévre)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
5 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimboranet.net